

Správa o činnosti 2023

BR6Z
ochranárske združenie

Milí priatelia prírody,

v roku 2023 sme opäť zrealizovali kopol významných ochranárskych projektov a opatrení po celom Slovensku. Názov Bratislavské a regionálne ochranárske združenie nám bol už dlhšie malý.

Po 26 rokoch nastal čas re-brandovať a osviežiť našu vizuálnu identitu a logo. Bratislavské a regionálne nechávame za sebou, odteraz sme jednoducho „BROZ - ochranárske združenie“, ale o tom sa viac dočítate hneď v ďalšej časti.

V roku 2023 sa ochrana prírody stala predvolebnou témou. Nie však tak, ako by sme si predstavovali. Naša úžasná príroda, rastliny a zvieratá majú

potenciál spájať ľudí. Žiaľ, niektorí politici zneužili tieto témy na svoje zviditeľňovanie a zvyšovanie svojej popularity osočovaním a šírením nepravdivých informácií.

Po parlamentných voľbách sme prvýkrát v histórii zažili intenzívne útoky na ochranu prírody a mimovládne organizácie (MVO) priamo z vedenia ministerstva životného prostredia (MŽP SR) a vysokej politiky. Pozitívne na tom je snáď aspoň to, že syseľ sa stal jedným z najznámejších živočíchov a mnohí po prvýkrát zistili, že na Slovensku žije aj korytnačka.

Naše komplexné projekty trvajú viac ako jedno volebné obdobie a tomu, čo vidíte v tejto správe, predchádzali roky príprav. Ďalšie spolufinancovanie projektov LIFE zo štátneho rozpočtu SR

je ale aktuálne otáznne. Nakoľko platí, že „conservation without money is only conversation“, teda že bez peňazí sa príroda chrániť nedá, budúcnosť ďalších takýchto projektov je na Slovensku ohrozená.

Finančná situácia BROZ aj ostatných zelených MVO je veľmi náročná a horšia ako inokedy. My to ale nikdy nevzdáme! Nechystáme sa skončiť svoju činnosť. Ani rezignovať na úlohu a zodpovednosť štátu v ochrane prírody. Práve naopak. Musíme sa však viac obracať aj na iné zdroje financovania, ako tie zo štátu. Aby sme si zabezpečili väčšiu nezávislosť, slobodu a naďalej dokázali plniť naše záväzky v projektoch. Aj v podpore vyše 1 000 darcov našej zbierky na mokrad' vidíme, že naša spoločnosť sa mení aj

v tom pozitívnom smere. Cítime reálnu podporu mnohých individuálnych darcov, podporovateľov, firemných donorov aj nadácií. Sme za to veľmi vďační.

BROZ existuje už 27 rokov. Veríme, že šťastná sedmička nám pomôže prekonať aktuálne hrozby a výzvy, aby sme aj naďalej dokázali plniť naše poslanie – chrániť a obnovovať prírodu Slovenska a strednej Európy. Budeme radi, ak sa stanete toho súčasťou.

Tomáš Kušík,
predseda BROZ

Čo sa nám podarilo v roku 2023

BROZ
ochrannárske združenie

Rebranding

Niekedy je čas re-brandovať. Osviežiť vizuálnu identitu a logo, ktoré sú 26 rokov staré a v súčasnom vizuálnom svete aj horšie použiteľné a zapamätateľné.

Zároveň bol čas sa posunúť o kus aj v názve. Bratislavské a regionálne nechávame za sebou, lebo už dávno nie sme ani bratislavské a ani regionálne ochrannárske združenie. Prírodu chránime na celom Slovensku, pastevné lokality máme napríklad aj pri Kráľovskom Chlmci.

Takže odteraz sme jednoducho „BROZ – ochrannárske združenie“.

No a kormorána, toho sme si nemohli nenechať. Ten v našom logu pristál už pri vzniku BROZ ako spomienka na prírodnú rezerváciu na Dunaji - Ostrov kormoránov, ktorú počas výstavby vodného diela Gabčíkovo vyrúbali, aby ju následne zaliali vody Hrušovskej zdrže. Dunaj bol v tom čase plný rýb, ktoré dokázali takéto veľké kolónie kormoránov a vodného vtáctva uživiť. Takže kormorán je memento a zároveň naša meta, aby sme sa k takémuto Dunaju znova priblížili.

Za nové logo a vizuálnu identitu ďakujeme grafickému dizajnérovi **Michalovi Slovákovi**.

Voda

V oblasti dunajských luhov, kde pôsobíme, je voda základnou zložkou ekosystému. Len vďaka rieke a jej mokradiam tu vznikla obrovská diverzita života. Keďže celý ekosystém je tu s vodou bytostne spätý, bez vody rýchlo degraduje a zaniká. Preto ak chceme chrániť a obnovovať prírodu v dunajských luhoch, prvou zložkou, na ktorú sa musíme zamerať je voda, jej znovuprivádzanie do vzácných mokradí, jej ochrana a obnova dynamiky. A práve toto je veľká časť našej práce, ktorej sa dlhodobo venujeme.

Vojčianske rameno

Obnova dolného Vojčianskeho ramena bola doposiaľ najväčšia revitalizácia, ktorú sme realizovali v oblasti vnútrozemskej delty Dunaja.

Takmer polročné terénne práce pozostávali z prekopenia bariér a obnovy častí koryta, čím sa sprietočnila 3,7 km dlhá vetva vodného toku. Miesta kde pôvodne tiekol Dunaj boli v minulosti v rámci vodohospodárskych úprav na viacerých miestach zasypané.

Počas prác na obnove ramena bolo nanovo vykovaných až 980 metrov pôvodného riečneho koryta a v rámci revitalizácie sme vyriešili dva úseky križovania ramena s cestou. Cez tieto úseky bola voda v ramene prevádzaná kapacitne nevyhovujúcimi rúrami, ktoré sme nahradili tzv. rámovými priepustami. Zväčšenie a úprava týchto úsekov pomôžu migrácii rýb, ale aj zlepšeniu vodnej dynamiky tým, že cez tieto rámy je možné bezpečne

prevádzať rádovo vyššie prietoky a nemajú tendenciu sa upchávať.

Tieto aktivity majú najväčší zmysel najmä pokiaľ sa v území naďalej budú realizovať simulované záplavy v potrebnom objeme, pretože novoprekoané ramená sú dimenzované na vyššie prietoky, ktoré do územia prúdia počas takýchto záplav (viac o téme simulovaných záplav na str. 20).

Samotná revitalizácia ramena bude mať nepochybne pozitívny dopad na celkový ekosystém lužného lesa, prietochné rameno vytvára vhodné biotopy pre ohrozené prúdomilné ryby, ale aj pre ryby viazané na štrkové dno, ktorých populácie v Dunaji klesli za posledných 50 rokov približne o 70%. Pri zvýšených prietokoch sa budú vytvárať aj kolmé riečne brehy, ktoré slúžia ako hniezdny biotop pre ohrozené druhy vtákov – rybárika riečného a brehuľu hnedú. Prúdiaca voda, ktorá vyplachuje sedimenty a obnažuje štrkové dno lepšie vsakuje do podłożia, napája zdroje podzemnej vody. Okrem toho prebagrovanie a predĺženie koryta spomaľuje odtok vody z krajiny.

Uvedené kľúčové aktivity zlepšujú ekologický stav Dunaja a pomáhajú naplňať záväzky vyplývajúce z rámcovej smernice o vode, ktorá je pre Slovensko, ako členskú krajinu EÚ, záväzná.

Zároveň sú to jedny z najdôležitejších opatrení, ktoré môžeme počas krízy biodiverzity a klimateckej krízy realizovať.

„Obnova prirodzených riečnych procesov a naštartovanie riečnej dynamiky by mala byť cieľom každej úspešnej riečnej revitalizácie. Vojčianské rameno je toho príkladom a dúfame, že tento výsledok sa časom podporí ešte väčšou dotáciou vody do ramennej sústavy.“

Andrej Devečka
manažér projektu

Revitalizáciu finančne podporila aj organizácia WWF Slovensko prostredníctvom Living Danube Partnership Nadácie Coca-Cola.

Zachránili sme mokrad'

Vďaka 1066 darcom sme vyzbierali cieľovú sumu na záchranu mokrade v Čiližskej Radvani.

Veľmi sa tešíme, že sa nám za približne 10 mesiacov podarilo na účel ochrany prírody - záchranu mokrade v poľnohospodárskej krajine, vyzbierať až 100 000 eur a dokonca ešte o niečo viac. Zbierku sme spustili v decembri 2022 a v októbri 2023 sme ju prehlásili za úspešne ukončenú. Podľa našich dostupných informácií, je to najväčšia jednorazová zbierka zameraná na ochranu prírodnej lokality, ktorá bola

na Slovensku vyhlásená a úspešne vyzbieraná. Potvrďuje nám, že verejnosť si dôležitosť ochrany mokradí uvedomuje a nielen to, dokonca je ochotná aj finančne prispieť a urobiť reálne kroky pre ich záchranu.

Zároveň nám dokazuje, že ľudia dôverujú našej práci, že kroky, ktoré robíme pre ochranu prírody myslíme vážne a aj ich doťahujeme do konca, čo si nesmierne vážime.

Z pozície vlastníka sme počas priebehu zbierky požiadali Štátnu ochranu prírody SR o zaradenie tohto územia do siete Natura 2000 - aby sme rozšírili územie európskeho významu Čiližské močiare.

Príspevkom na mokrad'
darcovia podporili 42 hektárov:

- hniezdiska vzácných druhov vtákov a ich úspešné, nerušené vyhniesdenie (napríklad niekoľko párov cíbikov chochlatých už v prvej sezóne)
- vodozádržného opatrenia, ktoré zadrží až 70 000 000 litrov vody naraz
- miesta pre biodiverzitu vodných a pôdných bezstavovcov, obojživelníkov, opel'ovačov
- prirodzeného ochladzovača klímy (miesto, kde sa to hmýrilo životom, aj v lete, počas 34 stupňov celzia)
- miesta, ktoré počas krízy biodiverzity a klimatickej krízy bude alfou a omegou v ochrane oboch týchto zložiek pre svoje bezprostredné okolie.

V zbierke na záchranu mokrade sa podarilo vyzbierať presne 107 437 eur. Za finančné prostriedky navyše sme sa rozhodli odkúpiť a zaradiť medzi chránené územie ešte ďalších 1,6 hektára zamokreného poľa susediaceho s našou mokradťou z druhej strany. Aj to sme hneď zaradili do chráneného územia. Dokopy sa podarilo prinavrátiť prírode až 43,6 hektárov pôvodných mokradí, ktoré boli donedávna poliami. V minulosti boli rozorané a odvodnené, v pustej poľnohospodárskej krajine na južnom Slovensku však veľmi chýbali. Preto pomáhame prírode vrátiť ich späť. Sme veľmi vďační všetkým, ktorí nás v tomto úsilí podporili!

Informácie o zbierke stále nájdete na [kampaňovej webstránke](#).

Obnovili sme mokrade v lokalite Dedinské ostrovy

V lokalite Dedinské ostrovy, ktorá sa už v súčasnosti nachádza za hrádzou územia Vnútrozemskej delty Dunaja, sme na jar **obnovili 8 hektárov mokradí**. Mokrade sa nachádzajú v terénnej znížene, v pozostatku bývalého dunajského ramena. Terénne práce na obnove mokradí spočívali v prekopaní prírodného kanála dĺžky 100 metrov. Vodu sme sem priviedli z neďalekého priesakového kanála

a využívame ju aj na zaplavenie lokality Istragov. Vykopať kanál, obnoviť mokrade a zlepšiť vodný režim lokality Dedinské ostrovy trvalo zhruba mesiac. Prípravné práce, vypracovanie štúdie a vybavovanie povolení tomu samozrejme predchádzali a trvali oveľa dlhšie.

Rameno bolo odrezané od ramennej sústavy v 50. rokoch, postavením hrádzí. Od postavenia VD Gabčíkovo už

doň nepresakovala žiadna voda a vyschlo úplne.

Dedinské ostrovy slúžia ako významný biokoridor medzi južnou časťou Istragova a lokalitou Veľký Háj. Mokrade sme obnovovali z projektu ochrany hraboša severského panónskeho – LIFE Microtus II, aby sme prepojili dva svety obývané týmto vzácnym endemitom.

Záplavy vnútrozemskej delty prebehli prvýkrát s objemom 120 m³/s

Do vnútrozemskej delty Dunaja prúdil v júli zatiaľ najväčší prietok za posledných 19 rokov - 120 m³/s. Takýto prietok sme žiadali už v rámci petície Za záchranu Vnútrozemskej delty Dunaja v roku 2020 a odvtedy na každom rokovaní s vodohospodármi z Vodohospodárskej výstavby a Ministerstvom ŽP.

Viac vody pre toto vzácne územie sme žiadali spolu s odborníkmi z Výskumného ústavu vodného hospodárstva a Štátnou ochranou

prírody SR. Väčšie prietoky boli tomuto územiu najviac ovplyvnenému vybudovaním VD Gabčíkovo už niekoľkokrát prisľúbené, ale až počas letnej záplavy 2023 sa stali realitou. Trvalo to, kým sa všetci zúčastnení (paradoxne všetko rezortné organizácie MŽP) dohodli, že sa tak udeje. Doposiaľ sa v území realizovali záplavy iba s prietokom 90 m³/s.

Vnútrozemska delta Dunaja je územie, ktoré bolo najviac ovplyvnené výstavbou VD Gabčíkovo a jeho ekosystémy sú dlhodobo nedostatočne zásobované vodou. Táto bohatá spleť riečnych ramien a mokradí už s pôvodným korytom Dunaja nekomunikuje, keďže väčšina vody z nej bola presmerovaná do VD Gabčíkovo. To čo zostáva pre prírodu už nie je pre ekosystém lužných lesov postačujúce, preto je pre prežitie tohto cenného územia dôležité záplavy simulovať. Realizácia simulovaných záplav je však už dlhodobo bojom medzi energetikou a ochranou prírody, kde príroda dlho ťahala za kratší koniec. Tentokrát sa prvýkrát po dlhej dobe zdá, že sa hýbeme správnym smerom.

Prietok 120 m³/s prúdil do územia presne počas 3 dní a keď sa znížil, prehrádzky v riečnych ramenách sa zahradili, a voda sa využila na zaplavenie lužných lesov.

Budeme aj naďalej bojovať za to, aby prietoky takéhoto rozsahu neboli len testovacie, ale aby sa ukotvili aj v Manipulačnom poriadku VD Gabčíkovo, záväznom dokumente pre jeho obsluhu, a boli do územia vpúšťané každoročne.

Vnútorzemská delta, najväčšia sústava mokradí na Slovensku si to zaslúži. Je to rozľahlé prírodné územie s obrovskou biodiverzitou a vodozádržnou schopnosťou, ktoré tu nadizajnovala príroda sama, a ktoré tu v čase klimatickej krízy potrebujeme funkčné, zdravé a prekypujúce životom.

„Tešíme sa zo záplav, avšak netreba zabúdať, že je to iba najnutnejšia kompenzácia za odstavenie tohto územia od prirodzených prietokov vody a možnosti, aby boli prirodzene zaplavované. V čase klimatickej krízy a krízy biodiverzity má byť toto vzácné územie dotované vodou pravidelne a v dostatočných objemoch, za ktoré by nemalo byť potrebné opakovane bojovať“

Karolína Sobeková
manažérka projektu

Nakopli sme doposiaľ najväčší projekt zameraný na ochranu riek na Slovensku

V januári sme mali otváraciu konferenciu doposiaľ najväčšieho projektu, akého sme súčasťou – LIFE Living Rivers. Ide o tzv. integrovaný LIFE projekt, ktorého súčasťou je 10 projektových partnerov z Česka a Slovenska – 6 štátnych organizácií, 3 mimovládne organizácie a 1 univerzita.

Projekt Living Rivers je zameraný na implementáciu Vodného plánu SR v rámci 4 povodí – Dunaj, Ipeľ, Hron a Belá.

Cieľom projektu je zabezpečiť dobrý ekologický status vybraných riek a spolu tak ovplyvniť 344 km vodných tokov prostredníctvom hydromorfologických opatrení, vhodného manažmentu chránených území v okolí vodných útvarov, prístupu k hospodáreniu v lesoch, a zabezpečeniu odstránenia bariér pre migráciu rýb – napríklad aj jeseterovitých rýb na VD Gabčíkovo.

Tešíme sa na tento veľký projekt, v rámci ktorého sa chystajú veľké opatrenia, ale

to je presne to, čo naše rieky v čase klimatickej zmeny a krízy biodiverzity potrebujú.

Partneri projektu LIFE Living Rivers sú: Ministerstvo životného prostredia SR, Výskumný ústav vodného hospodárstva, Slovenský Vodohospodársky Podnik, š. p., Štátna ochrana prírody SR, WWF Slovensko, Catch me if you can, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Tatranský národný park, Vodohospodárska Výstavba, š. p. a v neposlednom rade aj BROZ.

Ochrana ohrozených druhov

Ochrane ohrozených druhov sa venujeme v rámci všetkých našich projektov, a to primárne cez starostlivosť o ich životný priestor, čiže o ich biotopy. Či už pri revitalizácii riečnych brehov, ramien, mokradí, alebo aj lúk a pasienkov, vždy tieto aktivity robíme aj pre živočíchy a rastliny na ne viazané - pre biodiverzitu. Niekoľko aktivít však máme zameraných aj na priamu ochranu ohrozených druhov, zlepšovanie genetiky populácií alebo ochranu jedincov, pokiaľ ide o druhy, ktoré sú v niektorých lokalitách svojho výskytu ohrozené vyhynutím. Takýmito druhmi sú napríklad korytačka močiarna, hraboš severský panónsky alebo syseľ pasienkový.

Do Dunaja vyplávalo až 20 000 jeseterov malých

V júni sa diali veľké veci. Populáciu pôvodných dunajských jeseterov - jeseterov malých posilnilo až 20 000 malých jeseteríkov.

V rámci projektu LIFE Living Rivers sme organizovali veľkú vypúšťaciu akciu, ktorú mal na starosti český partner projektu - Fakulta rybárstva a ochrany vôd z Juhočeskej univerzity v Českých Budejoviciach.

14. júna ráno o 6:00 vyrazili jeseteri z českých Pohořelic, kde má Juhočeská univerzita svoj špeciálny chov násad jeseterov malých. Sú to človekom

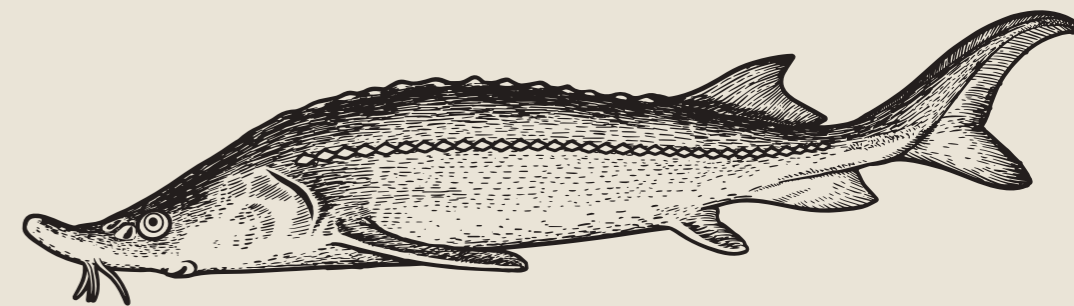
rozmnožené avšak geneticky čisté dunajské jesetery, na ktorých odchov sa používajú tzv. generačné jedince odlovené priamo v Dunaji. Postupne počas dňa sa vypúšťalo na 3 lokalitách - pri Čunove, Sape a na Veľkolélskom ostrove.

Bola to úspešná a aj mediálne zaujímavá akcia, ktorej cieľom je posilnenie populácií tohto pôvodného druhu jesetera. Ten sa kvôli zlému ekologickému stavu do ktorého sa naše rieky dostali - najmä kvôli vybudovaniu migračných

bariér, zaneseniu štrkového dňa sedimentom, či lovu jeseterov pre kaviár, postupne z našich riek vytrácal. A nielen on, aj ostatné jeseterovité ryby.

Takýchto aktivít máme v rámci projektu Living Rivers naplánovaných niekoľko.

Jesetery budeme vypúšťať každý druhý rok. Popritom sa budeme snažiť dostávať naše rieky do prírody bližšieho stavu, aby tu tie jesetery aj preživali a nemuseli sme ich v budúcnosti do Dunaja takto pracne dopĺňať.

Záchranný odchyt sýsľov

V jarných a letných mesiacoch prebiehal odchyt sýsľov na lokalitách s vysokým počtom jedincov z dôvodu doplnenia geneticky chudobných populácií a zakladania nových. Aktivitu realizujeme z projektu LIFE Sysle' každoročne a vďaka nej sa darí sýsle v rámci krajiny rozširovať a populácie, ktoré boli na pokraji vyhynutia, stabilizovať.

Za rok 2023 sme odchytili a presunuli na nové lokality spolu až 997 sýsľov - z 3 hlavných a z 3 menších zdrojových lokalít. Vypúšťali sme ich do 14 lokalít a do 2 zoologických záhrad - Národná ZOO Bojnice a ZOO Bratislava.

Sýsle sú odchyťované do živolovných klietok a následne čo najrýchlejšie transportované na cieľové lokality.

Jeden odchyt realizovaný v lete 2023 však bol špeciálny. Pri letisku v Bratislave sa sýsle z tejto najpočetnejšej lokality rozšírili aj na okolité trávnaté plochy medzi logistickými centrami, ktoré osídľili. Na jednej z týchto plôch žilo približne 500 sýsľov a v zime sa tam rozhodol developer stavať.

V tom čase spia všetky sýsle zimným spánkom a ak by tam nabehli ťažké stroje a začali s výkopovými prácami, asi nie je ťažké si predstaviť ako by to dopadlo.

Developer však musel dať stavbu posúdiť cez EIA a v rámci nej bol vypracovaný aj posudok na výskyt chránených živočíchov - konkrétne sysľov. Po tom s ním nasledovala nie celkom hladká komunikácia, ale na jej konci bola dohoda a povinnosť syslie odchyty a presuny (translokácie) realizovať a čiastočne hradiť.

No a čiastočne sme ich hradili my, v rámci projektu LIFE Sysel, v rámci ktorého sme ich aj kompletne realizovali. Odchytené sysle sa presúvali na 9 lokalít na západnom Slovensku, kde žijú malé syslie kolónie, ktoré treba doplniť, alebo tam už sysle nežijú vôbec a zakladáme na nich nové sysľoviská. Bola to logisticky dosť náročná operácia, keďže celá prebiehala v júli v obrovských horúčavách. Odchytené syslíky sa aj tak nemôžu dlho držať v prenosných nádobách a musia čo najrýchlejšie na nové lokality. Na akciu dohliadal naozaj početný tím, ktorému velil najväčší

odborník na sysle na Slovensku a náš kolega na sysľom projekte - Ervín Hapl. Spolupracoval pritom s projektovými partnermi z organizácií Alka Wildlife, Národnej ZOO Bojnice a z Prírodovedeckej fakulty UK.

Chytači chystali jabĺčka, nastavovali pasce, prikrmovali sysle slnečnicou, pozorovali pasce ďalekohľadmi, odnášali sysle, pripravovali nové plochy a sysle prevážali.

Spolu sa chytačom, ktorí boli počas záchranného odchyty odhodlaní vytrvať až do posledného sysľa, podarilo odchytiť 532 jedincov.

Ďakujeme všetkým, ktorí sa na akcii podieľali, chcelo to naozaj odhodlanie a zápal, robiť tam v tých 30 stupňových horúčavách.

Reštitúcia sysľa na nové lokality

Zo 14 lokalít, kde sme v roku 2023 posilňovali syslie populácie boli aj tri novozaložené lokality v projektových územiach (v ÚEV Kamenínske slaniská a Marcelovské piesky a CHVÚ Malé Karpaty). Sú to lokality, kde sysle v minulosti žili v početných kolóniách, a ktoré boli vyberané tak, že na nich bezprostredné ohrozenie vyplývajúce z nevhodnosti podmienok už naďalej nevidujeme. Čiže sú to lokality, kde je prítomná extenzívna pastva, ktorá sysľom zabezpečí vhodný biotop a dostatok potravných možností. Výsledky monitoringov z tohto roka ukazujú, že boli vybrané vhodné a reintrodukovaným sysľom sa na nich zatiaľ darí. Držíme im palce.

"V roku 2023 počet sysľov na Slovensku dosiahol 38 000 jedincov. V roku 2020, keď projekt LIFE Syslel začína, ich bolo len 20 000. Najdôležitejšie je však, že stúpa početnosť v malých kolóniách, ktoré boli už pred vyhynutím."

Ervín Hapl
terénny manažér

Korytnačky z ochránených znášok sa úspešne vyliahli

O existencii korytnačky močiarnej sa v roku 2023 dozvedelo asi celé Slovensko, keď si politickí nominanti urobili kampaň na rozpočte projektu na jej ochranu, snažili sa spochybňovať opodstatnenosť výdavkov a navyše šíрили nepravdivú informáciu, že rozpočet projektu je desaťnásobne vyšší ako v skutočnosti bol. Tento populistický krok však priniesol

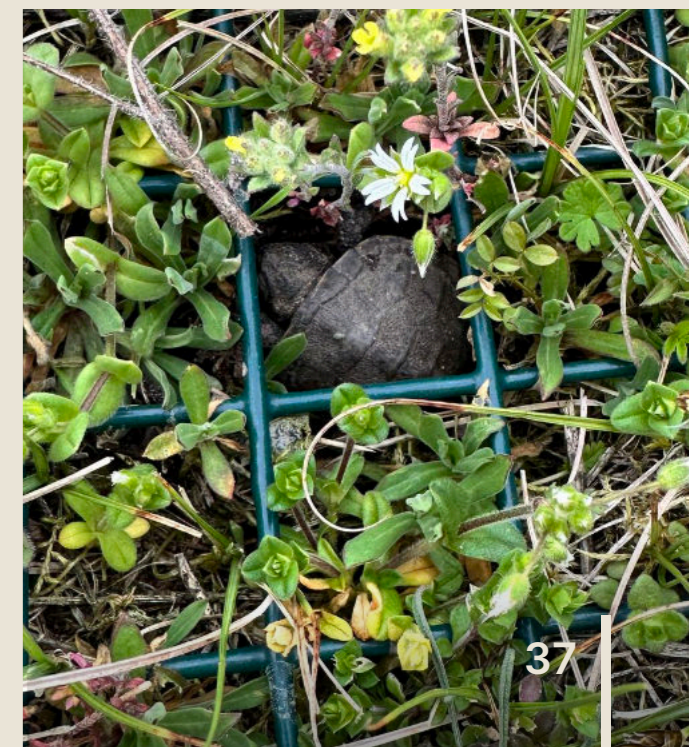
korytnačke celkom slušnú popularitu, dostala sa do mnohých denníkov a časopisov, nonstop sme poskytovali informácie o nej, o projekte a Slováci mali možnosť sa o jej živote dozvedieť prakticky všetko. Veríme, že sa aj dozvedeli a zapamätali si z toho to podstatné, že je kriticky ohrozená a na svoj život potrebuje špecifické podmienky – mokrade a v ich okolí piesčitú pôdu na kladenie vajec. No a to sme riešili a zabezpečovali v roku 2023.

Na jar sme sa veľmi potešili, pretože kolegovia pri návšteve lokality korytnačky, vychytili presne ten moment, keď sa korytnačky močiarnie liahli. A nielen tak z hocijakých znášok,

ale zo znášok ochránených špeciálnymi mriežkami. Tieto mriežky inštalovala psovodka Petra, potom čo jej psík Rexa vyňuchal, kde sa vajíčka nachádzajú – bezprostredne po tom, ako ich korytnačka nakládla a ochránili ich takto pred predátormi.

Spolu sa na jar v roku 2023 potenciálne vyliahlo viac ako 200 korytnáčiek z takto ochránených znášok z roku 2022.

Následne aj počas kladenia v letnej sezóne sme pokračovali v aktivite ochrany vajíčok mriežkami. **V tomto roku sa nám podarilo dohľadať a ochrániť až 26 znášok (v každej môže byť až 20 vajíčok).**

Monitoring rýb v našich projektových lokaliťách ukázal zlepšenie

Monitoring pravidelne realizujú ichtyológovia z Prírodovedeckej fakulty UK. Dialo sa to aj v roku 2023 a to konkrétne vo vnútrozenskej delte Dunaja – na Istragove a niektorých ďalších lokalitách, v Karloveskom ramene v Bratislave a vo Veľkolélskom ramene.

Daniel Gruľa, ichtyológ z realizačného tímu nám o monitoringu Veľkolélskeho ramena (zrevitalizovaného od r. 2013) napísal:

„Dôležité je, že sa v ramene našli juvenilny (mladé jedince) druhov európskeho významu ako kolký, hrebenačky, plotica lesklá, čo znamená, že sa v ramene rozmnožujú. Ďalšie druhy európskeho významu boli napríklad boleň dravý, mrena severná, hrúz bieloplutvý. Tiež boli zistené juvenilny reofilných (prúdomilných druhov) – mrena severná, podustva severná – hlavne

v prúdiacich úsekoch – vo vtokovej časti, kde majú lepšie podmienky a viac prúdivú vodu.“

Výsledky monitoringu zo zrevitalizovaných ramien jednoznačne ukazujú, že sprietočňovanie riečnych ramien je pre rybie populácie prínosné a objavujú sa v nich okrem bežných aj vzácne druhy a najmä mladé jedince, čo svedčí o vitálnosti populácií.

Prebiehal monitoring opeľovačov na obnovených lúkach a pasienkoch

Ukázal, že početnosť populácií na nich má stále rastúcu tendenciu

Entomológ Marek Semelbauer zo SAV-ky monitoroval v období rokov 2020 - 2023 hmyz na štyroch lokalitách, na ktorých sme obnovili pastvu a robili ďalšie opatrenia na podporu biodiverzity: Apálsky ostrov, Bodíky, Čičov a Veľký Lél. Sčítaval 3 skupiny opeľovačov: motýle, včely a dvojkřídlovce (pestrice, chlpačky a i.). Za celé obdobie zmonitoroval takmer 8 tisíc jedincov hmyzu a zaradil ich do vyše dvesto druhov. Z nich 3 boli

nové pre územie Slovenska (*Conops insignis*, *Scolia galbula* a *Tolmerus cowini*).

Naše manažmentové zásahy predstavovali vyrezávanie nepôvodných javorovcov, orezávanie hlavových vrúb, obnovu pastvy domácich zvierat (kráv) a niekedy aj kosenie. A čo na to opeľovače?

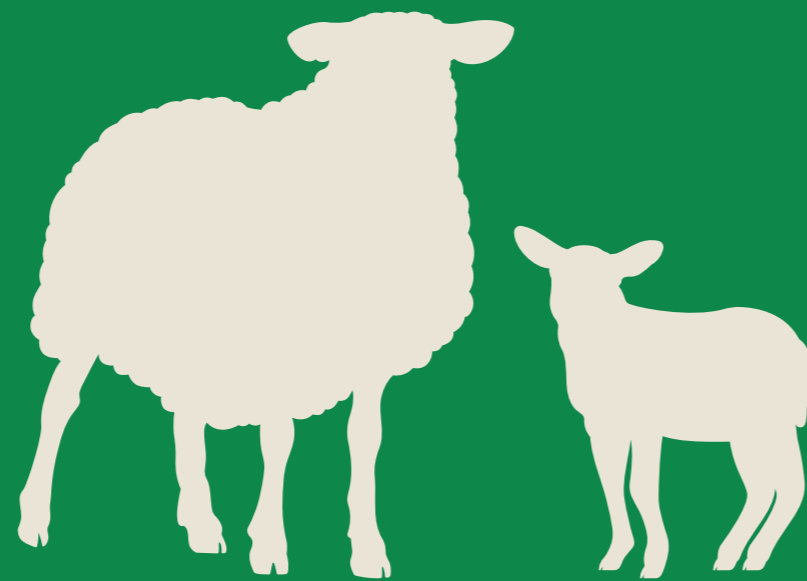
Z výsledkov monitoringu jasne vidno, že takmer vždy došlo k nárastu počtu opeľovačov. Nárast potvrdil aj štatistický test. Motýľov, včiel a pestríc máme vďaka našim aktivitám viac, čo vôbec nie je triviálne. Ešte minulý rok bol nárast viditeľný len na 2 lokalitách. Tento rok už na všetkých. Príroda vyžaduje čas.

Monitoring opeľovačov prebiehal v rámci projektu LIFE Obnova a manažment dunajských lužných biotopov.

Marekovi ďakujeme za tieto pozitívne správy, samozrejme sme nárast opeľovačov predpokladali, ale vedecký dôkaz vždy poteší.

Pastva

Ďalšou veľkou oblasťou našej práce a pozornosti je biodiverzita lúk a pasienkov. Na lúky a pasienky je totiž viazané obrovské množstvo rastlinných a živočíšnych druhov. Pastva zvierat bola kedysi bežnou súčasťou krajiny. Dnes je to, bohužiaľ, inak. Hospodárske zvieratá sú zavreté v maštaliach a bohatstvo pasienkov sa stráca v tieni kríkov a náletových stromov. Preto sme sa rozhodli pásť pre rastliny a živočíchy, ktoré boli kedysi v krajine bežné, no dnes sú už vzácne. Ide o rôzne druhy orchideí či poniklecov, samotárskych včiel, motýľov, ale napríklad aj o také druhy, ako je syseľ pasienkový. Najmä vďaka spolupráci s lokálnymi hospodármi obnovujeme pastvu už na vyše 100 lokalitách po celom území Slovenska.

Obnova pastvy v chránených územiach

Obnova pastvy v chránených územiach patrí medzi naše nosné aktivity a inak tomu nebolo ani v roku 2023. V jeho priebehu sa nám podarilo obnoviť alebo rozšíriť túto tradičnú metódu starostlivosti o krajinu až na 27 lokalitách po celom Slovensku. **Vďaka úspešným spoluprácam s miestnymi gazdami a prevádzke troch vlastných fariem sa nám tak doposiaľ podarilo vrátiť spásanie už na viac ako 2 000 hektárov lúk a pasienkov, a to na 107 lokalitách ležiacich v 50 chránených územiach od Bratislavy až po Kráľovský Chlmec.**

Takmer polovicu z pastevných úspechov sa nám v roku 2023 podarilo

dosiahnuť vďaka projektu LIFE Panalp. V Strážovských vrchoch sme po predošlom vyčistení plôch od náletových drevín postavili 41 hektárový oplôtok v Zliechove. Miestny gazda tu vďaka tomu pasie stádo pinzgauských kráv, ktoré udržiavajú biotopy vzácných druhov rastlín a motýľov. Podobne je tomu tak aj v Závade pri Topoľčanoch, kde sme s farmármi dokonca úspešne vyskúšali zimnú pastvu kôz a oviec. Podľa očakávaní sa ukázala ako veľmi efektívny nástroj na potláčanie náletových drevín. Po rokoch úspešnej spolupráce pri spásaní hradného nádvorja na hrade Devín v Bratislave sme pastvu kôz rozšírili aj na príľahlú hradnú skalu, ktorá je jedinou lokalitou výskytu paliny rakúskej na Slovensku.

V rámci projektu LIFE Subpannonic sme pokračovali v obnove pastvín pozdĺž

celého južného Slovenska. Postupne rozširujeme pastvu v Biskupických luhoch, na plochách známych výskytom vzácných orchideí. V spolupráci s miestnym farmárom z Cerovej vrchoviny sa nám zas podarilo vrátiť stádo oviec na viac ako 20 ha v území európskeho významu Dechtárske vinice. Podobne, o viac ako 16 ha sme rozšírili pasienky v Slovenskom krase, v území európskeho významu Horný vrch, časť Hačava.

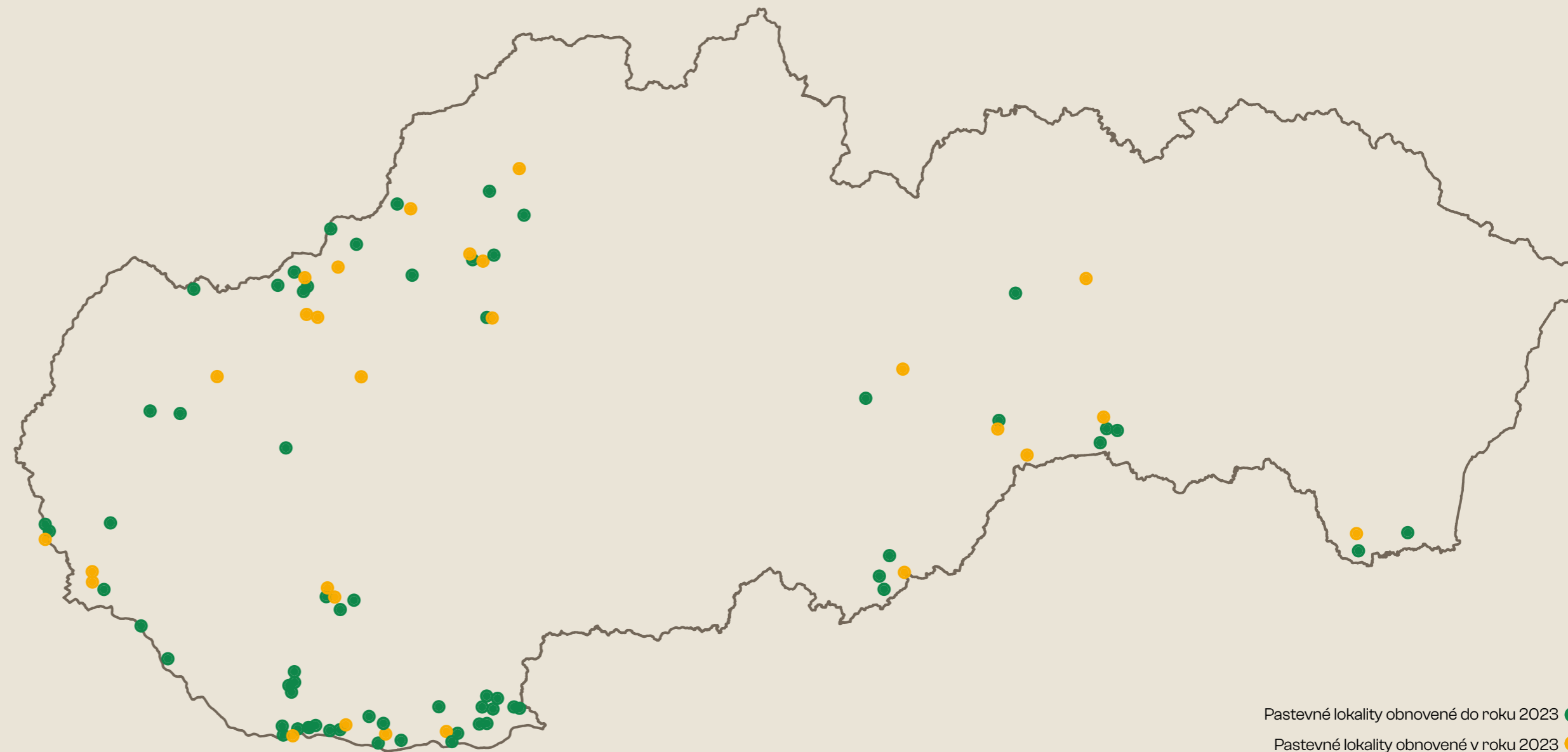
Projekt LIFE Juh priniesol rozšírenie pastvy na lokalite Panské lúky pri Tvrdošovciach. Je to jedno z najcennejších slanísk na Slovensku a pastvu sme tu tento rok rozšírili o podstatných 60 ha. Pasú sa tu kravy, o ktoré sa stará miestny hospodár. Slušný úspech sa nám podaril na lokalite Čenkov – rozšírili sme tu pastvu na ploche 165 ha. Pásť sa tu bude

tradičné plemeno Podunajskej nížiny – sivý stepný dobytok.

Z rozbiehajúceho sa projektu LIFE Metamorphosis sme vyčistili a oplotili významnú časť prírodnej rezervácie Beckovské Skalice. Tá je na jar posiatá hlaváčikmi jarnými a orchideami a cez leto horcami krížatými, na ktoré je viazaný vzácny modráčik Rebelov. Všetkým týmto vzácnym obyvateľom Skalíc celkom určite prospěje pastva oviec a kôz, ktorú sme tu rozbehli spoločne s tunajším salašom.

Pastvu sme v roku 2023 obnovovali a zväčšovali nielen pre záchranu ohrozených rastlín či motýľov, ale aj pre naše obľúbené korytnačky a sysle. V prípade top korytnačej lokality na Podunajsku išlo o završenie našich trojročných aktivít smerujúcich k záchrane vzácných plazov na tejto lokalite. Tunajšiu nami obnovenú mokrad' si obľúbili naše vodné byvoly

a vďaka nej sa stala lokalita vhodnejšou pre život korytnačiek. V rámci projektu LIFE Sysel' sa nám podarilo rozšíriť pastvu na obľúbenom sysľovisku pri Muráni, a to zo štyroch na dvanásť hektárov. Krásny príbeh spolupráce ochranárov, mesta a biskupstva sa nám podarilo završiť v Spišskom Podhradí. Mestské stádo pôvodných valašiek vďaka nej dnes spása lúky na vrchu Pažica. Ide o lokalitu zapísanú v zozname UNESCO, takže **ovečky tu pomáhajú udržiavať nielen populáciu sysľov, ale aj naše kultúrne dedičstvo.**

Pastevné lokality obnovené do roku 2023 ●

Pastevné lokality obnovené v roku 2023 ●

Pastva pre sysľa v Spišskom Podhradí

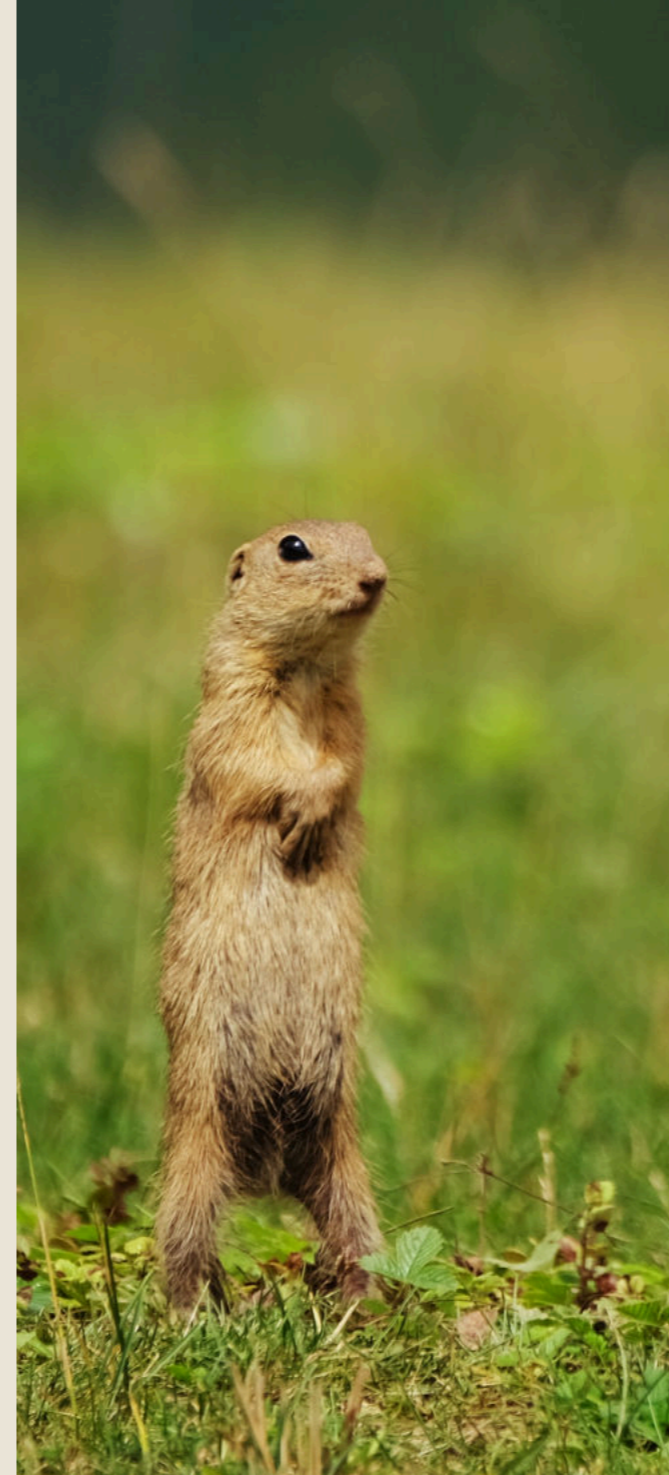
V spolupráci so samosprávou sme spustili pastvu oviec v Spišskom Podhradí

Pastva oviec je tradičnou činnosťou aj na Spiši a pre jej obnovu na lúkach v Spišskom Podhradí sa spojilo viacero subjektov - my, správa Národného parku Slovenský raj, mesto Spišské Podhradie, aj Spišské biskupstvo so sídlom v Spišskom Podhradí.

Po viacročnej príprave sme tu v máji spoločne spustili pastvu oviec na 18 hektároch lúk medzi Spišským Podhradím a Sivou Bradou. „**Pastva oviec má na Spiši dlhodobú tradíciu a tešíme sa, že sa takáto spolupráca podarila a opäť tu budeme pásť. Ide o turisticky veľmi navštevovanú lokalitu a kultúrnu pamiatku. Z toho vyplývali obmedzenia pre chov zvierat a tak sme dlhšie nevedeli zohnať farmára, ktorý by na lokalite pásol. Preto sa mesto rozhodlo ísť do toho, mesto sa stalo registrovaným chovateľom oviec a zamestnáva mladého pastiera oviec – juhása,**

ktorý spolu so svojim otcom budú ovečky na lúkach pásť“ povedal primátor mesta Spišské Podhradie, Michal Kapusta.

Kým sa v Spišskom Podhradí v minulosti páslo, na lúkach žili tisícky sysľov pasienkových. Žiaľ, ešte pred minuloročnou pastevnou sezónou sa tu nachádzala už len posledná malá kolónia s približne 80 jedincami, na ktorej záchranu pastva oviec začína. Sysel pasienkový totiž pre svoj život a prežitie potrebuje dobrý rozhľad a pasienok je tak preňho na život ideálny. Pastvou sa tiež zvýši druhová pestrosť rastlín

a hmyzu, ktorými sa živí. Sysel je kriticky ohrozený druh, ktorého početnosť klesla z miliónov jedincov na niekoľko tisíc.

„Len vďaka spolupráci s mestom, národným parkom a biskupstvom sme dokázali po mnohých rokoch vrátiť pastvu na lokalitu Pažica. Keďže sa jedná nielen o lokalitu sysľa pasienkového, ale aj kultúrneho dedičstva UNESCO, prístrešok pre ovce je v tradičnom štýle a zapadá do rázu krajiny. Zvolili sme aj národné slovenské plemeno oviec, pôvodná valaška.“

Katarína Tuhárska
manažérka projektu

Vlastníkom pozemkov je Spišské Biskupstvo v Spišskom Podhradí, ktoré s pastvou súhlasilo a umožnilo tak ochranu tejto vzácnej lokality, ktorá je súčasťou sústavy chránených území NATURA 2000. Správa Národného parku Slovenský raj, ktorá obnovu pastvy iniciovala, vysvetľuje, že takýto manažment územia je vhodný nielen pre sysľa pasienkového, ale aj rastliny a hmyz v ohrozených suchomilných travinno-bylinných biotopoch, ktoré sú tu takisto predmetom ochrany.

Na Apálskom ostrove sa podarilo obnoviť pastvu

Po niekoľkých rokoch snaženia, rokovaniach s farmármi, vybavovaníach povolení, stavaní oplôtkov a riešenia zdroja vody pre zvieratá, sa nám v lete konečne podarilo priviezť kravy na Apálsky ostrov v sútoku Váhu a Starej Nitry.

Ostrov je národná prírodná rezervácia, ktorú okrem porastov lužného lesa tvoria aj lúky, kam kedysi ľudia

z miestneho družstva chodievali pásť zvieratá.

V rámci projektu LIFE Dunajské luhy sme v predošlých rokoch na tejto lokalite orezávali hlavové vrby, kosili plochy určené na pastvu a odstraňovali invázne dreviny pochádzajúce zo severnej Ameriky (javorovec jaseňolistý a jaseň červený).

Takto presvetleným lúkam po vyčistení od zárastov pomôže ich pravidelné vypásanie.

Preto sme na ostrov v spolupráci s miestnym roľníckym družstvom

z Vrbovej nad Váhom vypustili 20 kráv, ktoré sa postarajú o spásanie vegetácie a udržiavanie vlhkých lúk v priaznivom stave.

V prvej fáze sme zvieratá umiestnili na prednú lúku v rozlohe 7 ha, ku ktorej následne pribudne ďalšia s rozlohou 19 ha v zadnej časti ostrova. Takáto starostlivosť o lúky má veľký význam pre opeľovače, kvety, hmyz či vtáky – pre biodiverzitu lokality celkovo.

**Lebo ako stále opakujeme –
pasenie je spása!**

Pre vzácne rastliny pasieme aj na d'alekom východe

Územie európskeho významu **Ladmovské vápence** sa nachádza v regióne Zemplín na východnom Slovensku.

Prírodné hodnoty tejto lokality, primárne vzácne kvitnúce druhy rastlín ako sú poniklece, hlaváčky, orchidey a rumenice sa však postupne vytrácali, lebo ako to už býva zvykom, upustením od pastvy oviec v minulosti začalo územie zarastať.

Niektorí Ladmovčania si tradičnú pastvu ešte stále pamätajú. Ľudia zvykli chodiť na pasienok nad dedinou kochať sa výhľadmi.

Naše niekoľkoročné úsilie v rámci projektu LIFE Subpannonic vyústilo do prenájmu celkovo 135 ha v rámci ÚEV od miestneho pozemkového spoločenstva Kašvár a cirkvi.

Predtým, ako sme sa pustili do odstraňovania náletových drevín (prevažne trnky a ruže šíповé) sme pravdaže dohodli pastvu. Dlho sme hľadali farmárov, ktorí by sa nezľakli výzvy navrátiť pastvu do Ladmoviec. Dnes spolupracujeme s ambicióznymi spoločníkmi Marošom a Natáliou z Mudroviec (ktorí tu majú veľmi peknú farmu, chovajú aj kravy a kone, rehabilitujú dostihové kone). Priamo v Ladmovciach sa však o stádo stará miestny pastier, ktorý so zvieratami pracuje celý život.

V prvých rokoch je v stáde vysoké zastúpenie kôz, aby pomohli s potlačením zmladenia po odstránení náletov. V nasledujúcich rokoch sa

pomer zvierat v stáde bude postupne prikláňať k prevahe oviec. **Momentálne sa tu pasie viac ako 300 kusov zvierat na približne 45 hektároch!**

Po vyčistení od náletov sa ukázalo, že v kroví bolo nahádzaného mnoho smetia. Spolu so správou CHKO Latorica sme tu už opakovane organizovali dobrovoľnícku brigádu. Aktívne sa zapojila aj obec na čele so starostom. Poskytli tiež traktor na odvoz odpadu.

Turisti sa môžu tešiť, že tu ideme umiestniť aj infopanel a aj prvok turistickej infraštruktúry - snažíme sa podporiť aj ekoturizmus v tejto krásnej oblasti.

Rozšírili sme pastvu na Panských lúkach pri Tvrdošovciach

V roku 2023 sa nám podarilo rozšíriť pastvu na lokalite Panské lúky pri Tvrdošovciach (okr. Nové Zámky). Ide o druhé najcennejšie slanisko na Slovensku – viacero vzácných

slanomilných rastlín by ste našli iba tu. Rozšírenie pastvy bolo výsledkom jednaní s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov a miestnymi farmármi, ktoré trvali dlhé roky. Výsledok ale stojí za to: rozšírením pastvy kráv na 60 ha sa nám podarilo obnoviť pastvu na takmer celej lokalite. Vplyv pastvy na rastliny a pôdu budú skúmať odborníci zo Slovenskej akadémie vied. Už teraz však vidno, že pastva tu vzácnym druhom pomáha – na pasených plochách zahniezdili cibiky chochlaté a aj vzácne kalužiaky červenonohé.

Rozšírili sme pastvu na lokalite Čenkov o 165 ha

Čenkov je najcennejšia lokalita panónskych viatych pieskov na Slovensku. Iba tu môžete u nás nájsť vzácne rastliny jesienku piesočnú, chvojník dvojklasý, alkanu farbiarsku a kosatec piesočný. Je to tiež jediné miesto, kde sa na Slovensku vyskytuje zvláštny biotop Panónskych topoľových lesov s borievkou.

Stav tohto územia je však dlhodobo zlý – okrem hustého zatienu stromami ho ohrozuje rýchle šírenie invázných rastlín. Aj preto už niekoľko rokov pracujeme na obnove tohto územia.

V roku 2023 sa nám podaril dôležitý míľnik – pastvu na tejto lokalite sme rozšírili o viac ako 165 ha.

Pásť sa tu bude sivý stepný dobytok – ikonické zvieratá typické pre panónsku nížinu. Hoci túto lokalitu čaká ešte veľmi dlhá cesta a veľa práce – obnovenie pastvy je pre ňu veľmi dôležitým krokom.

„Pastva zvierat oddávna formovala našu krajinu. Je súčasťou našej tradície a identity. Veľmi sa teším, že v roku 2023 sme zvýšili počet lokalít kde sme obnovili pastvu na viac ako 100. Pomáhame tým nielen prírode, ale aj farmárom v regiónoch Slovenska“

Pavol Littera
podpredseda BROZ

S miestnymi farmármi sme úspešne obnovili pastvu v Zliechove

Náš projekt LIFE Panalp sa blíži k svojej polovici a sme veľmi radi, že sa nám darí naplňať jeden z jeho hlavných cieľov - obnovu tradičnej pastvy na vzácnych suchomilných trávnatých biotopoch v Malých a Bielych Karpatoch a Strážovských vrchoch. Jedna z významných projektových lokalít sa nachádza v obci Zliechov.

Po desaťročiach zarastania sme v spolupráci s miestnymi poľnohospodármi vrátili pastvu na prvé dve rozsiahle plochy a ďalšie pripravujeme už do budúceho roka.

Prvý z obnovených pasienkov leží priamo pod najvyšším vrchom Strážovských vrchov, majestátnym Strážovom, v okolí ktorého sa rozprestierajú rozsiahle pralesy, ale aj zarastajúce výslnné lúky. Vďaka prostriedkom z projektu sa nám podarilo kvalitným a trvalým elektrickým oplôtkom vytvoriť 17 hektárový pasienok, na ktorom miestny gazda chová zmiešané stádo oviec a kôz. Z tejto plochy sme postupne odstránili náletové dreviny, a to veľmi citlivým spôsobom, aby sme obnovili tradičný ráz krajiny s remízkami, porastami borievok a starými solitérnymi stromami. Dôležité je zachovať taktiež riedke lieskové porasty, v podrade ktorých rastie množstvo chochlačiek, živných rastlín vzácného jasoňa chochlačového.

Na opačnej strane Zliechovskej doliny, v lokalite Pod Draštinou, leží ďalší pasienok. Tu sa nám v spolupráci s ďalším lokálnym farmárom podarilo vrátiť pastvu až na 41 hektárov lúk. Ešte pred pár rokmi sa tunajšie opustené pasienky s borievkami strácali v tieni borovíc a druhá časť plochy bola bez pravidelného obhospodarovania. Dnes sa už ale borievky opäť tešia zo slnečného svitu a podobne sú na tom aj mnohé vzácne druhy rastlín a živočíchov, napríklad modráčiky čiernoškvrnné. Tie tu našťastie dokázali prežiť aj nehostinné časy bez hospodárenia a dnes sa šíria späť na plochy, ktoré spása stádo pinzgauských kráv. Pastva kráv potláča

expanzívne trávny (napr. smlz kroviskový) a začína sa dariť kvitnúcim bylinám, čím biotop získava pestrejšiu štruktúru a je aj optimálne poľnohospodársky využitý.

Na dohľad z pasienkov pod Strážovom a Draštinou ležia ďalšie lokality, kde pracujeme na obnove zarastajúcich plôch a návrate tradičného hospodárenia. Celkom určite z toho bude profitovať biodiverzita a súčasne aj miestni poľnohospodári, ktorí naše aktivity vítajú. A to je presne to, o čo sa snažíme.

Vyčistili sme pasienky a začali s pastvou pre motýle

S obnovou vhodných biotopov cieľových druhov motýľov - s preriedením lesov, vyčistením opustených pasienkov a následným spásaním v lesoch sme začali hneď po začiatku projektu ochrany motýľov - LIFE Metamorphosis a to konkrétne na ploche 42,05 ha. Pastva v roku 2023 prebiehala v Beckovských Skaliciach na ploche 8,2 ha, na Holubyho kopaniciach 20,97 ha, na Krasíne na ploche 4,7 ha a v Strážovských vrchoch, kde sme pásli 8,18 ha. Na pastvu boli použité stáda kôz, oviec aj kráv, či už vo vlastníctve BROZ alebo miestnych farmárov, s ktorými spolupracujeme.

Vyčistili sme aj 2,8 km širokých okrajov medzi lesmi a pastvinami, čo je okrem pasienkov veľmi dôležitý biotop pre život motýľov.

Zmenu využívania pôdy z intenzívnej (z mulčovaných alebo intenzívne kosených lúk) na extenzívnu (pasenie alebo mozaiková kosba s odloženým termínom), sa nám doteraz podarilo realizovať na 44,95 hektároch na Holubyho kopaniciach.

Krajina živá

Jednou z hlavných aktivít programu Krajina živá je oceňovanie tých najlepších prírode blízkych postupov a fariem. **V roku 2023 sme s komisiou odborníkov navštívili sedem fariem, ktorým sme následne odovzdali ocenenie „Farma živá – hospodárime v súlade s prírodou“.** Ocenením sa môžu hrdiť na svojich farmách, webstránkach či výrobkoch. Prácu ocenených fariem takisto dlhodobo zviditeľňujeme prostredníctvom nášho portálu, sociálnych sietí a v spolupracujúcich médiách. Farma živá je nový názov kategórie, do ktorej po návšteve s odborníkmi

zaradujeme tie najpríkladnejšie farmy. Všetky z vybraných fariem nám preukázali, že ich pôsobenie má okrem produkčnej stránky aj pozitívne dopady na krajinu a môžu byť príkladom pre ďalších hospodárov. Zloženie sedmičky fariem ocenených v prvom oficiálnom ročníku nášho programu odzrkadľuje rozmanitosť nielen na úrovni prírodných prvkov, ale aj poľnohospodárstva ako takého. **Pri výbere zohľadňujeme zrealizované manažmentové opatrenia na podporu biodiverzity, stav pôdy a vody, prítomnosť neprodukcčných krajinných prvkov, diverzitu plodín a rovnako tak aj zladenie produkcie s prínosmi pre krajinu.**

Najmenšie podniky z ocenených zastúpila mikrofarma Dream Farm zo Žitného ostrova, kde partneri Michal a Eliška úspešne rozbehli intenzívne pestovanie biozeleniny na 30 árovej záhrade za rodinným domom. Za malé rodinné podniky možno považovať aj Koziu farmu Vlčí Vrch z Hornej Súče a Farmu pod Čerešňou z Pliešoviec. Štvrtý ocenený rodinný podnik sme našli vo Svätom Jure. Michal Bažalík sa tu venuje, ako inak, vinárstvu. Zvyšné tri ocenené farmy možno zaradiť k stredne veľkým podnikom, ale zo všetkých takisto cítiť rodinnú tradíciu.

Do hornonitrianskej dedinky Libichava ju až z talianskej časti Tirolska priniesol Johann Moscon. Do západoslovenského Beckova prišla zo susednej Moravy

rodina Kořínkovcov. Prevzali tu klasické dedinské družstvo, ktoré postupne transformovali na príkladnú ekofarmu. Posledná ocenená farma leží v malebnom Tisovci, kde po starom otcovi prevzal rodinný podnik Agrospol Hradová miestny rodák Denis Komjaty. Zameriava sa najmä na pastevný chov dobytka, somárov, koní a tiež oviec, z mlieka ktorých tu vyrábajú tradičné slovenské syry. Denis v spolupráci s ochranármi vrátil na tunajšie pasienky aj kriticky ohrozené systle, za čo si od nás vyslúžil špeciálnu pochvalu.

Okrem oceňovania a zviditeľňovania prírode blízkych farmárov v očiach spotrebiteľov sa zameriavame aj na spájanie a vzájomné vzdelávanie

hospodárov s podobným pohľadom na svet. V máji 2023 sme napríklad zorganizovali seminár zameraný na šetrné odčervovanie hospodárskych zvierat. Vhodnou kombináciou menej škodlivých antiparazitík totiž vieme zabrániť tomu, aby sme negatívnym spôsobom ovplyvnili biodiverzitu. Počas prvého septembrového víkendu sme si zas spoločne s farmármi

a stakeholdermi zašli po inšpiráciu do regiónu Hont. Počas dvojdňového workshopu zameraného na udržateľný cestovný ruch sme spolu so zainteresovanými obyvateľmi zo Zemplína, Gemera, Stredného Považia a Bratislavského regiónu navštívili Festival Moruše čiernej a Gazdovský trh v Bátovciach. Projekt Krajina živá finančne podporila VÚB banka.

Lesy a stromy

Lužné lesy v okolí Dunaja sú ďalšou zložkou ekosystému, na ktorej ochranu a obnovu sa zameriavame. Sú to veľmi hodnotné porasty mäkkých a tvrdých luhov, priamo viazané na režim pravidelných záplav a úzko späté s vodnou dynamikou. Práve rieka svojou dynamikou formovala a obnažovala brehy, na ktorých mohol rásť tiež veľmi dynamický lužný les. Zmenami v riečnej dynamike a uzavretím rieky do hrádzí sme veľmi ovplyvnili pririečnu krajinu a schopnosť lužných lesov rásť a zmladzovať. Preto je dôležité lužným lesom pomáhať a aktívne ich obnovovať, čo každoročne robíme výsadbou pôvodných druhov drevín a ochranou cenných starých porastov. Okrem nich sú dôležité aj stromy vo voľnej krajine, ktoré poskytujú útočisko a potravu množstvu druhov, zabraňujú veternej erózii a poskytujú dôležitý tieň.

Výsadby stromov

Rok 2023 bol opäť bohatý na výsadbu stromov v rámci lužných lesov, ale sadili sme aj do voľnej krajiny. Dunajské luhy sme posilnili o desaťtisíce nových prírastkov pôvodných druhov drevín. V roku 2023 sme v Dunajských luhoch (ÚEV Dunajské luhy, ÚEV Čičovské luhy, ÚEV Veľkolélsky ostrov) pokračovali s obnovou porastov prirodzených lužných lesov. **Vysádzali sme topole biele, topole čierne, topole sivé, vrby biele a vrby krehké – dreviny mäkkého luhu - spolu s dubom letným a jaseňom štíhlym – dreviny tvrdého luhu. Okrem nich sme vysadili aj niekoľko stoviek ovocných stromov. Spolu sme vysadili takmer 33 000 stromov.**

Mäkké lužné lesy sú vzácny a ohrozený biotop, ktorý pre zmenu riečnej dynamiky na väčšine úsekov Dunaja už nevie prirodzene zmladzovať. Jeho prirodzené zmladenie v regulovanej riečnej krajine dosiahneme najlepšie na úsekoch riek a riečnych ramien, ktoré boli obnovené, zbavené brehového opevnenia alebo napojené naspäť na prirodzený zdroj tečúcej vody. Skrátka musíme rieku priblížiť naspäť k svojmu prirodzenému stavu.

Realizáciou týchto opatrení zameraných na zlepšenie vodného režimu v kombinácii s priamou výsadbou pôvodných druhov lužných drevín vieme dosiahnuť efekt obnovy týchto vzácných ekosystémov efektívnejšie a rýchlejšie, čo je v čase klimatickej krízy nevyhnutné.

Dôvodom ďalších výsadiel stromov vo voľnej krajine boli primárne systle pasienkové a rozširovanie ich potravnjej základne, ale aj množstvo iných živočíchov, ktoré z ovocných stromov profitujú. Vysádzali sme skoré letné odrody, aby sa systle stihli nakrímiť, kým sa uložia na zimný spánok. Podarilo sa nám vysadiť 160 ovocných stromov - jablone, moruše, slivky a hrušky. Vysádzali sme na 5 lokalitách, a to konkrétne na Muránskej planine, v Tisovskom krase, Holubyho kopaniciach, na Jesenskom a v Spišskopodhradských travertínoch. Okrem toho sme zaštepili približne 100 kusov voľne rastúcich plánok na projektových lokalitách.

Pozemky na ochranu prírody

Výkupy pozemkov pre ochranu prírody sú vo svete štandardnou činnosťou ochranárskych organizácií. Prináša to benefit vlastníkovi aj prírode. Ochrana prírody následne neobmedzuje vlastníkov pozemkov. V západných krajinách, s kontinuálnejším vývojom spoločnosti ako u nás, rieši túto agendu v chránených územiach štát a venujú sa tomu aj rôzne ochranárske združenia, spolky a nadácie už mnohé desaťročia.

U nás nie je taká dlhá tradícia a štát aj v tomto zaostáva. Niektorým sa môže zdať divné, že to riešia ochranárske združenia. Pre nás je to však zmysluplná a dôležitá súčasť našej činnosti. Venujeme jej veľa energie aj finančných zdrojov, nakoľko nám to dáva zmysel a umožňuje nám to efektívne realizovať aj ambiciózne ochranárske opatrenia, a tiež garantovať ich udržateľnosť do budúcnosti. Pri fungujúcej ochrane prírody je to štandard.

Vďaka vlastníctvu alebo prenájmu pozemkov obnovujeme napr. mokrade a lužné lesy na Istragove v Gabčíkove, zavodňujeme a zatravnňujeme ornú

pôdu v Čiližskej Radvani alebo sa už 18 rokov staráme o Veľkolélsky ostrov. Môžete sa prísť pozrieť a overiť si to na vlastné oči.

Vlastníctvo a užívanie pozemkov nám tiež dáva možnosti byť účastníkom mnohých administratívnych konaní a procesov. Spomeňme aspoň jeden jasný prípad – proces simulovaných záplav v ramennej sústave Dunaja a aktualizácia Manipulačného poriadku VD Gabčíkovo. Patríme tu k najväčším nešťátnym obhospodarovateľom lesov, a aj preto máme v tejto téme silný hlas.

V roku 2023 sme získali do vlastníctva 73 ha pozemkov v našich cieľových lokalitách - najmä na Podunajsku a v Bielych Karpatoch. V praxi to znamená podpis 41 kúpnych zmlúv s 55 vlastníkmi a kopu komunikácie a administratívnej práce. Ale rozhodne to stojí zato.

Usporiadanie vlastníctva v chránených územiach riešime aj formou zámenných zmlúv. V roku 2023 ich bolo 6 s ôsmimi

vlastníkmi. Ďakujeme menším farmárom aj väčším agro podnikom, že nám takto vychádzajú v ústrety. Korektné vzťahy so susedmi a miestnymi hospodármi sú pre nás dôležité. Spolupráca s miestnymi partnermi je pre dlhodobé fungovanie ochrany prírody kľúčová.

Teší nás aj dôvera vlastníkov, ktorí sa niekedy na nás aj sami obracajú

s ponukou predaja pozemkov. Finančná odmena pri tom nie je jedinou motiváciou. Mnohí majitelia už nikdy nebudú sami hospodáriť na pôde, žijú v iných kútoch republiky a majú inú prácu. Oceňujú však, že pozemky a lesy po ich predkoch budú v dobrých rukách a zachovajú sa aj pre budúce generácie.

Komunikácia

Komunikácia našich ochranárskych aktivít smerom k verejnosti je pre nás veľmi dôležitá. Či už včasná komunikácia revitalizačných aktivít priamo v teréne, kde sa môžu ľudia stretnúť napríklad s bagrom v rieke, čo by ich mohlo potenciálne vystrašiť, ale aj komunikácia v médiách a na sociálnych sieťach. Prostredníctvom príspevkov, videí a tlačových výstupov sa snažíme preložiť ochranárske a vedecké súvislosti do ľudskej reči a komunikovať verejnosti, že prírodu je možné nielen chrániť, ale aj opravovať. Spolupracovať pri tom s umelcami, spisovateľmi, fotografmi alebo marketérmi je pre nás veľmi dôležité, lebo pomáhajú tieto naše odkazy verejnosti ešte zatraktívniť a posúvať ich ďalej.

Promovali a komunikovali sme naše projekty a aktivity

Mladí reportéri na Veľkolélskom ostrove

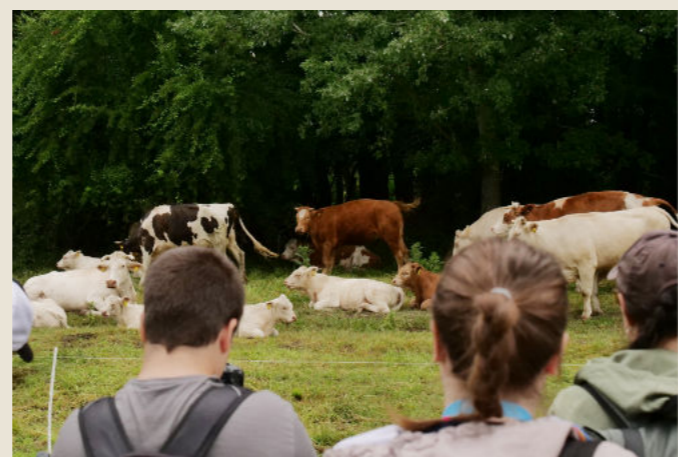
V júni sme na Veľkolélskom ostrove sprevádzali Mladých reportérov pre životné prostredie, ktorí mali terénny workshop na Podunajsku zameraný na tému biodiverzita.

Články a video výstupy z neho venovali témam biodiverzity, udržateľného hospodárenia, poľnohospodárskej krajiny, mokradí, ekofarmy a ďalších.

Na Slovensku potrebujeme šikovných novinárov a novinárky, ktorí by sa témam životného prostredia venovali a kvalitne ich komunikovali. Tešilo nás na túto potrebnú aktivitu venovať čas a podporiť tento workshop aj z nášho klimatického projektu Climate game on Slovakia.

Výstupy z ročníka 2023 si môžete zatiaľ [pozrieť tu](#).

Ďakujeme YRE!

Umelec Ján Skaličan priniesol témy Dunaja v nominácii na významnú cenu Oskara Čepána

Na výstave s názvom „Call me if you need me“, ktorá bola súčasťou nominácií na prestížnu cenu Oskara Čepána Ján Skaličan predstavil sériu fotografií a videoinštaláciu, v ktorých sa venoval problematike vnútorzemskej delty Dunaja, nedostatočných záplav tohto územia a jeho celkovej poddimenzovanosti, čo sa týka dotácie vodou. Strávil s nami v teréne niekoľko

dní, kedy sme mu vysvetľovali celú situáciu a ukazovali vizuálne zaujímavé lokality.

„Vo svojom výskume sa snažím rozvinúť investigatívne postupy, ktoré rámujú pohľad na klimatickú krízu. V kontexte krízy premýšľam nad možnosťami fotografického zobrazenia a jeho presahov do priestorovej inštalácie s využitím zvuku a objektu. Je potrebné sa k týmto skutočnostiam postaviť a čeliť problémom, ktoré sme spôsobili. V čase keď nestačia slová klimatológov

a vedcov o súčasnom stave, môže byť vizuálne umenie dôležitým „komplicom“, autonómnym sprostredkovateľom širších súvislostí. Čoraz intenzívnejšie si uvedomujem potrebu širšej medziodborovej spolupráce, ktorá vedie k zmysluplnému výsledku.“ vyjadril sa k svojej tvorbe autor.

Tešíme sa, že takýmto spôsobom pomohol dostať tieto témy k širšiemu publiku, ktoré ich, ani nás ako aktéra, doposiaľ nevnímalo.

**Fotografka Diana Takáčsová
nafotila naše aktivity a lokality pre
svetoznámu výstavu**

V júni 2023 sa konala v Bratislave výstava s názvom Visualizing climate crisis, ktorá následne putovala na ďalšie miesta v rámci Európy. Na tejto výstave boli vystavené fotografie od 11 fotografov zo Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska, ktorí pod vedením Noor images, konkrétne renomovaného holandského fotografa Kadira van Lohuizena,

spracovávali tému klimatickej krízy v strednej Európe.

Vďaka slovenskej fotografke Diane Takáčsovej, ktorá už dlhšie sleduje našu prácu a vybrala si lokality kde už roky obnovujeme prírodu, sa na výstavu dostali fotografie z Veľkolélskeho ostrova a z Istragova. Veľmi sa tešíme, že aj toto je spôsob, vďaka ktorému sa naša práca dostane k oveľa širšiemu okruhu ľudí nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí.

„Divoká príroda Slovenska“ film Nigela Marvena – aj o našom projekte ochrany sysľa a korytnačky

Nigel Marven, skvelý britský prírodný dokumentarista natočil film o slovenskej prírode a jej bohatstve. Spolupracoval na ňom so skvelým tímom filmárov, kameramanov a prírodovedcov zo Slovenska. Napríklad aj s Milanom Kányom, ktorý bol zodpovedný za niekoľko kľúčových aktivít v našom projekte ochrany korytnačky močiarnej.

A vďaka nemu sa aj korytnačka do filmu dostala. A nielen ona. Nigel bol totiž točiť aj na sysľovisku Biele vody, kde ho sprevádzal náš kolega z projektu ochrany sysľa – Ervín Hapl. Nigela zaujímalo nielen prírodné bohatstvo, ale aj ochranárske súvislosti a snahy. Tešíme sa, že sa tieto naše druhy dostali do filmu a spropagujú naše projekty medzi veľmi širokou cieľovou skupinou.

Videli ste film? Ak nie, veľmi odporúčame.

Mossy Earth opäť raz vypublikovali skvelé videá z našej spolupráce

Mossy Earth je organizácia, ktorá už niekoľko rokov pomáha financovať niektoré naše ochranárske aktivity. Najvýznamnejšími z nich je obnova lokality Istragov, kam sme spoločne privedli vodu po 30-tich rokoch od postavenia VD Gabčíkovo, odchyty sysľov a ochrana motýľov, na ktorých sa finančne podieľajú. Je to zoskupenie marketérov a biológov, ktorí získavajú financie od individuálnych donorov. Prostredníctvom veľmi pútavých videí ukazujú, čo všetko sa z ich príspevkov urobilo.

Niektoré videá, najmä tie z Istragova, sú medzi ich sledovateľmi veľmi obľúbené a majú na Youtube milióny zhliadnutí.

Rovnako aj videá z odchyty sysľov, tie patria tiež k tým populárnejším so státisícmi zhliadnutí.

Pozývame vás pozrieť si ich, je to naozaj zážitok.

[What Happened to the Forest We Flooded?](#)

[We've released 803 squirrels at an airport - here's why](#)

[One year ago we flooded a forest - the results are insane](#)

A ak by ste mali záujem podporovať viacero projektov po celom svete (nielen tie naše), môžete sa stať členom Mossy Earth a pomáhať prírode aj takýmto spôsobom. Vo videách sa dozviete ako na to.

Nechali sme vyrobiť čiapky z bratislavskej vlny. Bol o ne veľký záujem.

Dlhodobu nás trápí osud vlny. Nielen tej našej, ktorú produkujeme na našich pasienkoch, ale celkovo. Keďže táto vzácna surovina nemá odbyt, snažili sme sa nájsť niekoho, kto vlnu spracováva. Až sa nám raz ozvala Anka z organizácie Vlnka, s otázkou čo robíme s vlnou z pasienkov. No a tak sa začala naša

spolupráca. Anka vlnu prebrala, dala ju vyprať a spriast' a uplietla nám z nej čiapky.

Takže my všetci "hipsteri" a "sójoví latéčkari" máme ešte aj čiapky z vlny z bratislavských (a iných) pasienkov, kde ovce spásajú trávnaté porasty, aby na nich zakvitli orchidey. Lokálnejšie a udržateľnejšie už to snáď ani nemôže byť. Tešíme sa dokonca aj z toho,

že o čiapky bol veľký záujem aj medzi našimi podporovateľmi.

A vy, ak by ste takúto teplú bratislavskú vlnenú čiapku chceli, neváhajte sa nám ozvať. Poslúži vám nielen na bratislavskú zimu.

A hriať vás môže okrem nej aj pocit, že jej kúpou podporíte ochranu prírody, nás a slovenskú lokálnu produkciu.

Spolupráca s mesačníkom Doma v záhrade

V roku 2023 sa nám darilo šíriť povedomie o prírode blízky riešeníach aj medzi záhradkármi, vďaka intenzívnej spolupráci s magazínom Doma v záhrade. Ten vychádza každomesačne v náklade viac než 15 000 kusov a čítajú ho najmä hobby farmári, záhradkári a milovníci prírody. Minulý rok sme tam publikovali hneď

niekoľko článkov. V januári to napríklad bol článok o veľkej medzinárodnej dobrovoľníckej akcii na záchranu jasoňa červenoookého a v júli príspevok venovaný obnove pastvy na lokalitách, ktoré spája ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva. V septembrovom čísle sme zas odprezentovali náš návod na šetrné odčervovanie hospodárskych zvierat, ktorým sa tak môžu inšpirovať aj drobní chovatelia čítajúci tento magazín. Samozrejme, nechýbali ani príbehy

fariem ocenených v našom programe Krajina živá. A aby toho nebolo málo, koncom roka sme úspešnú spoluprácu ešte rozšírili, výsledkom čoho bolo publikovanie dvoch špeciálnych príloh magazínu - našich letákov o význame pastvy a oreze hlavových vrúb. Tešíme sa, že sa z Doma v záhrade týmto trochu stal dvorný magazín pre ochranárske témy.

Spolupráca a financovanie

Spolupráca na rôznych úrovniach a zabezpečenie stabilných zdrojov financovania ochranných aktivít sú jedny z najdôležitejších oblastí našej práce. Našu organizáciu aj prístup k ochrane prírody sme postavili na princípe spolupráce, nie na konfliktoch a vyhraňovaní sa voči všetkým.

Komunikujeme so štátnymi inštitúciami, samosprávami, lesníkmi, poľovníkmi, vodohospodármi a pre ochranu prírody sa snažíme hľadať spoločné riešenia. Nemenej dôležitou výzvou je financovanie a zháňanie zdrojov. Veľké revitalizácie, aké realizujeme, sú aj finančne nákladné a ak v nich chceme pokračovať v rozbehnutom objeme, musíme okrem európskych a štátnych zdrojov zapojiť aj súkromný sektor a individuálnych donorov. To bolo výzvou v roku 2023 a bude ňou naďalej aj v nasledujúcom období.

Dobrovoľníctvo pre BROZ

O dobrovoľníckej akcie ani v roku 2023 nebola núdza. Či už individuálni dobrovoľníci alebo firmy, keď sme potrebovali s niečím v teréne pomôcť, vždy sa našiel niekto ochotný si zamakať pre ochranu prírody.

Spolu sme v roku 2023 usporiadali viac ako 60 dobrovoľníckych akcií a dobrovoľníci nám pomáhali s rôznymi vecami – od klasického a najpopulárnejšieho sadenia stromov až po rôzne ďalšie aktivity ako čistenie pasienkov od náletových drevín, starostlivosť o pastevnú infraštruktúru,

kosenie a hrabanie lúk až po zber odpadkov alebo vystrihovanie starého lesníckeho pletiva, aby netvorilo v krajine bariéru.

Ďakujeme firemným dobrovoľníkom z firiem DELL, KPMG, IBM, UniCredit, Toyota, Lenovo, Iron Mountain, ING Hubs Slovakia, P-MAT, Terabio a Bloomreach.

Špeciálne ďakujeme patrí geocacherom z OZ Permoníci, ktorý pre nás odpracovali stovky dobrovoľníckych hodín v najrôznejších podmienkach a terénoch.

Vznikla Odborná rada BROZ

Rok 2023 bol aj správny čas na posúvanie sa v rámci organizačnej štruktúry BROZ. Keďže spolupracujeme s mnohými zahraničnými organizáciami, získali sme podporu od viacerých organizácií a nadácií zo zahraničia, vnímali sme potrebu posunúť sa formálne smerom k európskym štandardom organizácií. Niekde vo vnútri sme vždy mali jasnú misiu a víziu organizácie, ktoré nás hnali vpred a podľa ktorých sme realizovali naše ochranárske aktivity. V roku 2023 sme to jasnejšie definovali aj pre náš rozrastajúci sa tím. Okrem toho u nás aj vyvstala potreba pre vznik Odbornej rady BROZ.

Tú tvoria **odborníci na vodu a rieky**, ktorými sú **Mag. Georg Frank** náš skúsený dlhoročný partner v rámci siete Danubeparks a odborník na riečne revitalizácie a špecialista na vodnú ekológiu a ichtyológ **Prof. RNDr Vladimír Kováč, CSc.**

Ďalej **odborníci na druhy, biotopy a biodiverzitu**, ktorými sú vedec a zoológ **RNDr. Dušan Žitňan, DrSc.**, pôsobiaci v Slovenskej akadémii vied, vedec pôsobiaci na poli botaniky a rastlinných vied **RNDr. Daniel Dítě, PhD.** zo Slovenskej akadémie vied, **odborník na ekológiu hmyzu** z Českej akadémie vied **Mgr. Lukáš Čížek, PhD., Nat Page** – prezident Fundatia Adept z Rumunska a **Ing. Martin Škorpík** riaditeľ oddelenia špeciálnej ochrany prírody a strategického plánovania v NP Podyjí v Českej republike.

A **odborníka na eko turizmus**, ktorým je **Fűzfa Zoltán**, prezident organizácie Pisztráng Kör z Maďarska.

Odborná rada BROZ sa bude podieľať najmä na formovaní cieľov a vízií, hodnotení výsledkov ochranárskych opatrení a bude poskytovať spätnú väzbu rade BROZ a členom BROZ smerujúcu k zlepšeniu aktivít a činnosti BROZ.

Mag. Georg Frank

RNDr. Dušan Žitňan, DrSc.

Mgr. Lukáš Čížek, PhD.

Ing. Martin Škorpík

Prof. RNDr Vladimír Kováč, CSc.

RNDr. Daniel Dítě, PhD.

Nat Page

Fűzfa Zoltán

Stali sme sa hrdými členmi siete Eurosite

Sieť Eurosite na európskej úrovni prepája organizácie ochrany prírody. Poskytuje vytváranie sietí, budovanie kapacít, školenia, informácie, advokáciu a služby zvyšovania povedomia pre odborníkov na ochranu prírody v celej Európe. V roku 2023 sme sa stali

členmi tejto medzinárodnej siete a absolvovali sme aj stretnutie členov, kde sme mali možnosť prezentovať naše projekty, aktuálne fundraisingové kampane a riešiť aktuálne výzvy v ochrane prírody na Slovensku a porovnávať ich so skúsenosťami

organizácií z iných krajín. Je to rozhodne zaujímavé a prínosné stretávať sa na celoeurópskej úrovni a vymieňať si know-how.

Tešíme sa, že sme súčasťou!

Sme súčasťou správnej rady siete Danubeparks

Je nám ctou predstaviť vám novú správnu radu celodunajskej siete chránených území Danubeparks Network of Protected Areas, ktorej súčasťou sa stal aj predseda BROZ Tomáš Kušík.

Tešíme sa, že máme zastúpenie aj vo vedení tejto aktívnej siete, ktorej sme dlhodobo súčasťou popri správach národných parkov a chránených území všetkých dunajských krajín.

Medzinárodné partnerstvá

Aj rok 2023 nám priniesol množstvo nových aj menej tradičných kontaktov a príležitostí na spoluprácu. Všetky tieto príležitosti si nesmierne vážime, pretože nám ukazujú nové pohľady a prinášajú nové impulzy do našej práce.

Zaujímavou skúsenosťou bola spolupráca s maďarskou organizáciou **KÖME – Association of Cultural Heritage Managers** zameranou na kultúrne dedičstvo. Kultúrne a prírodné

bohatstvo má k sebe bližšie, ako by sme predpokladali.

Tento rok sa nám darilo aj dlhšie trvajúce kontakty rozvíjať k partnerstvu na projektoch. Veľmi sme sa potešili, že práve rok 2023 nám priniesol spečatenie dlhoročného kontaktu s maďarským národným parkom **Fertő-Hanság** do podoby dvoch spoločných projektov.

Významným míľnikom v rámci medzinárodnej spolupráce sa stalo aj schválenie členstva v **Rade medzinárodnej organizácie Ceeweb**. Členkou rady sa stala naša riaditeľka Miriam Miláčková.

Odborná exkurzia

V spolupráci s projektovými partnermi z Národného parku **Donau-Auen, Via Donau a WWF Rakúsko** sme na jeseň zorganizovali veľmi inšpiratívnu odbornú exkurziu „Ukážky revitalizačných opatrení v Rakúsku – Spittelauer Arm“. Exkurzie sa zúčastnili aj mnohí odborníci z rezortných organizácií MŽP SR spoločne s odborníkmi z mimovládneho sektora.

"Partnerstvá na národnej a medzinárodnej úrovni sú pre našu organizáciu kľúčové. Stabilné partnerstvá sú pre nás zárukou dlhodobej udržateľnosti organizácie a prinášajú nám nové príležitosti, radosť a motiváciu do ďalšej práce."

Miriam Miláčková
výkonná riaditeľka BROZ

Co-funded by
the European Union

MINISTERSTVO
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Financovanie projektov

Najväčší zdroj financií našich projektov a aktivít, ktoré realizujeme na obnovu ekosystémov je **program LIFE**. Je to **grantový program Európskej únie**, ktorý je dedikovaný podpore druhov a biotopov európskeho významu a zlepšovania ekologického stavu siete Natura 2000.

Ide o celoeurópsku súťaž projektov, ktorej je možnosť sa každoročne zúčastniť a podať grantovú žiadosť. Vo vypracovávaní takýchto žiadostí patríme medzi najúspešnejšie organizácie na Slovensku, ale aj medzi žiadateľmi celkovo – najmä vďaka dlhodobej práci a know-how, ktoré sme pri písaní projektov postupne nadobudli.

Projekty podané pod touto schémou sú vždy viacročné, zamerané na praktickú terénnu ochranu cieľových druhov alebo biotopov. Ich dopad na našu prírodu je pravidelne monitorovaný expertmi na biodiverzitu. Našimi partnermi v projektoch sú štátne a vedecké inštitúcie, univerzity, odborné organizácie zo Slovenska a zo zahraničia. Všetky projekty podliehajú pravidelnej kontrole či už expertnej – zameranej na kontrolu impaktu na prírodu, ale aj finančnej (európskej aj národnej) a administratívnej.

Ďalší, komplementárny zdroj financovania týchto aktivít je Ministerstvo životného prostredia SR, ktoré tieto aktivity zamerané na ochranu prírody

spolufinancuje. Spravidla sa finančná podpora pohybuje na úrovni 35 % z celkového rozpočtu projektu. Doposiaľ, keď bol projekt podporený zo strany EK a prijímateľ získal 60 a viac percent na ochranu slovenskej prírody z európskych zdrojov, spolufinancovanie projektu zo štátneho rozpočtu SR bolo prakticky pravidlom. Pre Slovensko je to veľmi výhodné, pretože aj štát má z titulu európskej legislatívy záväzok chrániť a starať sa o cenné biotopy a druhy a zlepšovať ich ekologický stav. A vďaka úspešným žiadateľom projektov LIFE to má jednoduchšie a navyše oveľa lacnejšie.

Časť financií, približne 5% z celkového rozpočtu si musíme za každých

podmienok ako nezisková organizácia zohnať sami, a preto je veľmi dôležitá spolupráca so súkromnými a firemnými donormi.

Podpora od súkromných a firemných donorov je pre nás veľmi dôležitá. Umožňuje nám dlhodobo stáť na vlastných nohách – a byť nezávislí od rozhodnutí politikov. Vďaka týmto príspevkom dokážeme ťahať rozsiahle projekty na pomoc prírode a ľuďom a zabezpečenie adekvátnej výšky spolufinancovania predstavuje kľúčovú oblasť udržateľnosti našej činnosti.

Významná podpora od Sigrid Rausing Trust

V roku 2023 nás oslovili zástupcovia grantovej nadácie Sigrid Rausing Trust, ktorá podporuje organizácie realizujúce projekty vo viacerých oblastiach po celom svete. Podporujú organizácie v oblasti ľudských práv, spravodlivosti, slobody slova, nezávislé médiá, environmentálne organizácie a mnohé ďalšie. Organizáciám poskytujú významnú finančnú podporu primárne určenú na rozvoj organizácie a jej širšie spoločenské a systémové ukotvenie s dôrazom na dlhodobú udržateľnosť jej aktivít a interných procesov.

BROZ bola organizácia, ktorú mali SRT dlhšie v hľadáči nielen vďaka objemu

našich ochranárskych aktivít, ale najmä vďaka nášmu intenzívnemu prepojeniu so stakeholdermi, ktoré garantuje širší kontext a väčšiu udržateľnosť našich aktivít aj do budúcnosti.

Interný proces schvaľovania podpory v rámci SRT nebol jednoduchý, museli sme prejsť viacerými finančnými a organizačnými kontrolami počas hodnotiacej fázy, aby porozumeli nášmu financovaniu, fungovaniu, manažmentu, ale aj širšiemu spoločenskému ukotveniu organizácie. Po tomto procese prišiel na terénnu návštevu Rob Shore, ktorý bol zodpovedný v rámci organizácie za oblasť ochrany prírody.

Niekoľko dní sme ho sprevádzali po našich projektových lokalitách, mali sme niekoľko stretnutí so stakeholdermi a strávili sme spolu intenzívny čas.

A teda výsledok je, že sme uspeli. Sigrid Rausing Trust nám poskytli grant na dvojročné obdobie.

Tieto grantové prostriedky a účel ich využitia, ale aj naše spoločné stretnutia a odporúčania zo strany SRT sú pre nás veľkým prínosom a posúvajú nás v mnohom vpred aj z organizačného hľadiska a z hľadiska vízie rozvoja do budúcnosti. Veľmi pekne ďakujeme!

Firemní donori

**Nadácia VÚB podporila pri príležitosti oslavy svojho 20-
teho výročia niekoľko organizácií.
Boli sme jednou z nich.**

Nadácia VÚB oslávila v decembri 20 rokov a pri tejto príležitosti podporili niekoľko organizácií a aktivity, ktoré realizujú. Za ochranu prírody si vybrali aj nás, za čo sme veľmi vďační a venovali

nám 20 000 eur, Tie investujeme do spolufinancovania obnovy jednej z vetiev Karloveského ramena. Aktivitu máme už v procese získavania povolenia na pripravenú projektovú dokumentáciu. Vďaka externým zdrojom ju budeme vedieť realizovať v plánovanom objeme.

Ako sa vyjadril generálny riaditeľ VÚB banky - nechcú investovať

do honosných osláv, radšej sa rozhodli podporiť neziskové organizácie, spolu až sumou 400 tisíc eur a za ochranu prírody, sociálnu oblasť a kultúru si vybrali hneď niekoľko zmysluplných projektov.

Za podporu a prejavenu dôveru veľmi pekne ďakujeme a tešíme sa na realizáciu podporenej aktivity.

Na Giving Tuesday nás podporila Nadácia ESET

V jeden novembrový utorok, nazývaný ako Giving Tuesday, sa spoločnosť ESET rozhodla podporiť dve organizácie a my sme boli jednou z nich.

V rámci "darovacieho utorka" sme boli odprezentovať zamestnancom ESETu naše aktivity na záchranu sysla pasienkového, ktoré mohli svojim darom podporiť. ESET túto podporu ešte "matchoval", čiže každý dar venovaný počas 3 týždňov znásoboval svojím príspevkom. Podarilo sa nám takto vyzbierať viac ako 7000 eur.

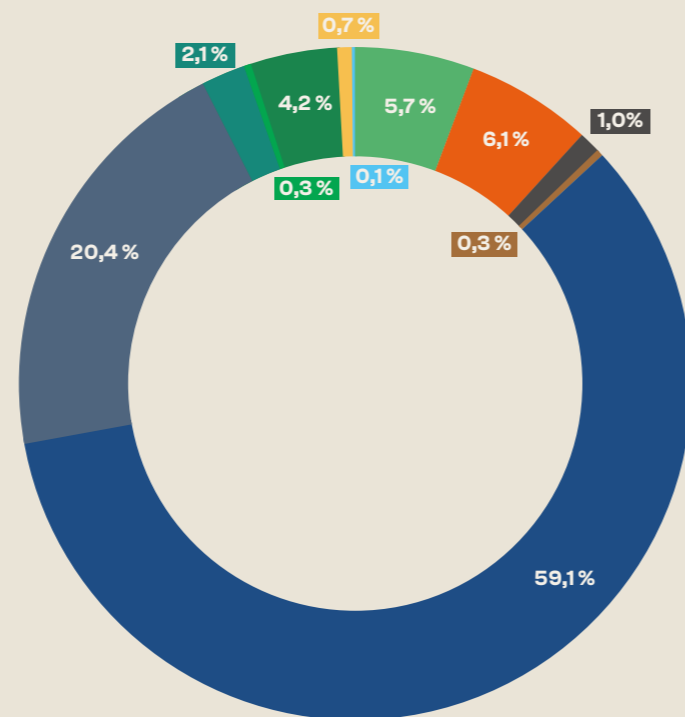
ESET Slovensko ďakujeme veľmi pekne za podporu! V týchto časoch, kedy sú neziskové organizácie v nemilosti, si to vážime o to viac.

Financovanie v roku 2023

Zdroje financovania aktivít

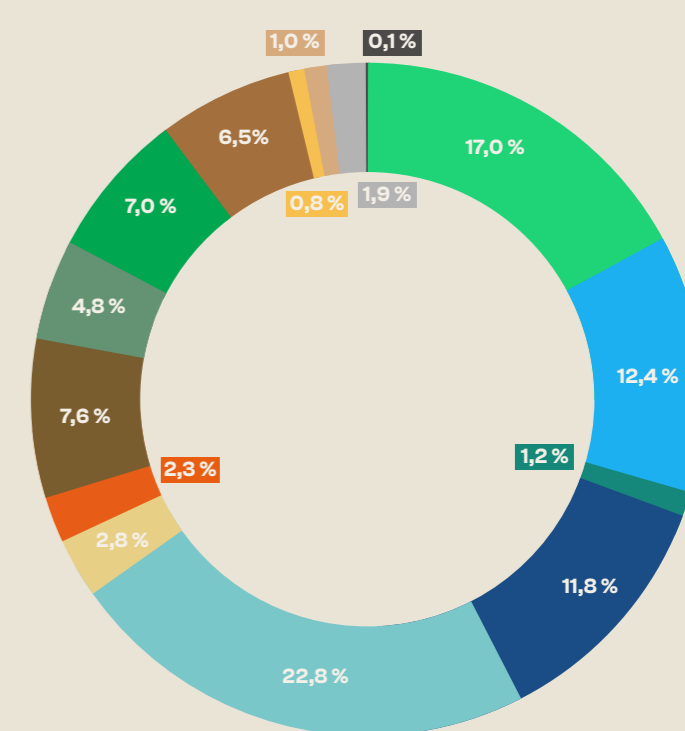
	5 157 827,94 €	100 %
● Výnosy z hlavnej činnosti	294 683,68	5,7 %
● Prijaté príspevky PO granty, dary	312 711,19	6,1 %
● Prijaté príspevky FO dary	51 680,82	1,0 %
● Príspevky z podielu zaplatenej dane 2 %	16 163,87	0,3 %
● Grantový program LIFE - EK*	3 047 168,33	59,1 %
● Grantový program LIFE - MŽP	1 050 199,41	20,4 %
● Grantový program DEAR	109 953,95	2,1 %
● Grantový program Interreg SK - AT	17 084,92	0,3 %
● Grantový program OPKŽP	214 825,79	4,2 %
● Grantový program NFM	35 975,98	0,7 %
● Grantový program Horizon	7 380,00	0,1 %

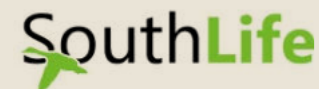

*Projekty LIFE získavame v celoeurópskej súťaži spomedzi stoviek žiadateľov v rámci celej EÚ. Tieto peniaze nie sú alokované alebo nárokovateľné pre konkrétne krajiny. Získajú ich len tí najlepší na základe nezávislého bodového hodnotenia. Schválených býva cca 20 % podaných žiadostí. Ak nie sú úspešné naše projekty, peniaze sa minú v iných členských krajinách a nie u nás na Slovensku.

Výdavky podľa aktivít

	5 157 807,07 €	100 %
● Pasenie - príprava lokalít na pastvu, ohradníky, krmivo, starostlivosť o zvieratá a veterinárne služby	879 870,53 €	17,0 %
● Obnova mokradí a vodné revizalizácie - Rudava, Šúlianske rameno, Istragov a i.	640 464,36 €	12,4 %
● Obnova lužných lesov - nákup, výsadba a starostlivosť o sadenice	60 326,30 €	1,2 %
● Príspevky EK pre partnerské organizácie v projektoch LIFE	608 165,19 €	11,8 %
● Zamestnanci a externí spolupracovníci - 79 ľudí	1 174 177,23 €	22,8 %
● Externí konzultanti, experti, OLH, geodeti, znalci, právne služby, preklad, tlmočenie	145 914,15 €	2,8 %
● Vzdelávanie a komunikácia, dobrovoľnícke akcie, stretnutia so stakeholdermi	116 591,28 €	2,3 %
● Kúpa a prenájom pozemkov na ochranu prírody	392 785,00 €	7,6 %
● Cestovné náhrady, spotreba PHM, opravy strojov a náhradné diely	248 437,81 €	4,8 %
● Režijné náklady organizácie	361 085,79 €	7,0 %
● Odpisy majetku - stroje, vozidlá, maštal, zvieratá a i.	335 183,86 €	6,5 %
● Ostatné služby: energie, softv. podpora, preprava, poštovné	39 967,30 €	0,8 %
● Spotrebný materiál	55 237,02 €	1,0 %
● Bankové a správne poplatky, poistenie majetku, kurz. straty	96 601,25 €	1,9 %
● Audit projektov	3 000,00 €	0,1 %

Naše projekty

Akronym projektu

Celý názov projektu

Trvanie projektu

Rozpočet BROZ 2023

Postavenie BROZ

Partneri projektu

Dunajske luhy

Obnova a manažment dunajských lužných biotopov
LIFE14 NAT/SK/001306

1.8.2015 - 31.1.2024

784 751,20

koordinujúci príjemca

VÚVH - Výskumný ústav vodného hospodárstva
VVB - Vodohodpodárska výstavba, š.p
NLC - Národné lesnícke centrum
DINPI - Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság - Riaditeľstvo
Národného parku Dunaj-Ipeľ (Maďarsko)

Deliver

Sídliská ako živé miesta odolné voči zmene klímy

15.6.2018 - 31.12.2023

86 479,18

partner projektu, koordinujúci príjemca = mestská časť Karlova
Ves (Slovenská republika)

CDI=Karpatský rozvojový inštitút
CI2, o.p.s. (Česká republika)
IEPD=Inštitút pre pasívne domy

CZ-SK SOUTH LIFE

Optimalizácia zaistovania managementu lokalít
sústavy NATURA 2000 v pôsobnosti Juhočeského
kraja a na južnom Slovensku

1.9.2017 - 30.6.2024

204 865,54

partner projektu, koordinujúci príjemca = Jihočeský kraj
(Česká republika)

ZO ČSOP ONYX (Česká republika)
Krajské školní hospodářství (Česká republika)
ŠOP SR = Štátna ochrana prírody SR

SubPannonic

Obnova biotopov a druhov subpanónskych
travnobylinných porastov

1.9.2018 - 31.12.2024

340 970,16

koordinujúci príjemca

Český svaz ochranců přírody ONYX (Česká republika)
ŠOP SR = Štátna ochrana prírody SR

Microtus II

Dynamic
Life Lines
Danube

Akronym projektu

[Microtus II](#)

[DLLD](#)

[Panalp](#)

[Syseľ](#)

Celý názov projektu

Obnova biotopov pre hraboša severského panónskeho

Dynamic LIFE Lines Danube - Dynamické línie života Dunaja

"Ochrana endemických druhov a biotopov suchých trávnikov v kontaktnej zóne Panónskeho a Alpského bioregiónu"

Ochrana sysľa pasienkového

Trvanie projektu

1. 9. 2018 - 31. 8. 2025

15. 7. 2019 - 30. 6. 2026

1. 9. 2020 - 28. 2. 2027

1. 9. 2020 - 31. 12. 2027

Rozpočet BROZ 2023

294 109,62

144 368,41

406 226,75

388 277,19

Postavenie BROZ

koordinujúci prijemca

partner projektu, koordinujúci prijemca = Via Donau - Österreichische Wasserstraßen- Gesellschaft GmbH (Rakúsko)

koordinujúci prijemca

koordinujúci prijemca

Partneri projektu

VÚVH = Výskumný ústav vodného hospodárstva
Univerzita Komenského v Bratislave
ŠOP SR = Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
EDUVIZIG-Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság -
Severodunajské vodné riaditeľstvo (Maďarsko)
Pisztráng Kör Waldorf Természetvédő és Természejáró
Egyesület - Združenie Cyklus Pstruha (Maďarsko)
Nationalparkgesellschaft Neusiedler See - Seewinkel - Správa
národného parku Neusiedler See - Seewinkel (Rakúsko)

National park Donau Auen (Rakúsko)
WWF Austria (Rakúsko)
NLC = Národné lesnícke centrum
PriF UK = Prírodovedecká fakulta UK

DINPI = Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság - Riaditeľstvo
Národného parku Dunaj-Ipeľ (Maďarsko)
PP - Pilisi Parkerdő Zártkörűen Működő Részvénytársaság -
Lesná správa Pilisi Parkerdő (Maďarsko)
ŠOP SR = Štátna ochrana prírody SR

ALKA Wildlife, o.p.s. (Česká republika)
Polskie Towarzystwo Ochrony Przyrody "Salamandra" (Poľsko)
ŠOP SR = Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Národná zoologická záhrada Bojnice
Prírodovedecká fakulta UK

LIFE 4 STEPPE BIRDS

Akronym projektu

[WildIsland](#)

[Metamorphosis](#)

[4 Steppe Birds](#)

Celý názov projektu

Danube Wild Island Habitat Corridor - Dunajské ostrovy divočiny

Zavedenie overených postupov ochrany motýľov v strednej a východnej Európe

Ochrana a návrat stepných druhov vtákov na nížiny Slovenska

Trvanie projektu

1. 9. 2021 - 31. 8. 2027

1. 9. 2022 - 31. 3. 2029

1. 12. 2022 - 30. 11. 2028

Rozpočet BROZ 2023

57 167,28

600 132,80

93 271,82

Postavenie BROZ

partner projektu, koordinujúci príjemca= Nationalpark Donau-Auen GmbH (Rakúsko)

koordinujúci príjemca

partner projektu, koordinujúci príjemca SOS/Birdlife Slovensko = Spoločnosť pre ochranu vtáctva

Partneri projektu

Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság (Lower Danube Valley Water Directorate) (Maďarsko)
 Danube Delta Biosphere Reserve Authority (Rumunsko)
 Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság (Maďarsko)
 Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (Maďarsko)
 Fertő Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (Maďarsko)
 Hrvatske šume limited liability company, Croatian Forests ltd. (Chorvátsko)
 Javna ustanova „Park prirode Kopački rit“ (Chorvátsko)
 Persina Nature Park Directorate (Bulharsko)
 REGIA NAȚIONALĂ A PADURILOR ROMSILVA RA – SUCURSALA DIRECȚIA SILVICĂ TULCEA (Rumunsko)
 Uniper Kraftwerke GmbH (Nemecko)
 VERBUND Hydro Power GmbH (Rakúsko)
 Javno Preduzeće „Vojvodinašume“ (Srbsko)
 Via donau – Österreichische Wasserstraßen-Gesellschaft mbH (Rakúsko)

ŠOP SR = Štátna ochrana prírody SR
 Fundatia ADEPT Transilvania (Rumunsko)
 Órségi Nemzeti Park (Maďarsko)
 Ústav zoológie Slovenskej akadémie vied

SOS/Birdlife Slovensko = Spoločnosť pre ochranu vtáctva

Akronym projektu	Celý názov projektu	Trvanie projektu	Rozpočet BROZ 2023	Postavenie BROZ	Partneri projektu
IP Living Rivers	Implementácia Vodného plánu Slovenska vo vybraných povodiach	1.1.2023 - 31.12.2032	243 225,17	partner projektu, koordinujúci prijemca VÚVH=Výskumný ústav vodného hospodárstva	MŽP = Ministerstvo životného prostredia SR SVP = Slovenský vodohospodársky podnik ŠOP SR = Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky WWF = WWF Slovensko CM = Catch Me If You Can Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích (Česká republika) TANAP = Správa Tatranského národného parku VVB = Vodohospodárska výstavba, š.p.
Game On	Game on! V hre je naša budúcnosť, zastavme zmenu klímy!	1.11.2019 - 31.10.2023	118 235,66	partner projektu, koordinujúci prijemca= CEEweb for Biodiversity (Maďarsko)	Bulgarian Biodiversity Foundation (Buharsko) Latvijas Dabas fonds (Lotyšsko) Lithuanian Fund for Nature (Litva) Milvus Group (Rumunsko) Na myslí (Česká republika) National Society of Conservationists - MTVSZ (Maďarsko) PersonaR (Maďarsko) Romero Initiative (Nemecko)
Korytnačka	Ochrana korytnačky močiarnej (<i>Emys orbicularis</i>) na vybraných lokalitách južného Slovenska	15.3.2020 - 31.12.2023	226 132,41	projekt BROZ	-
Nórsky fond Warrior	Mokrade pre život a prosperitu	1.2.2022 - 22.6.2024	38 723,11	Partner projektu, koordinujúci prijemca Green Foundation	NINA = Norsk Institutt for naturforskning (Nórsko)
Restore4Life	Restoration of wetland complexes as life supporting systems in the Danube Basin	1.6.2023 - 30.6.2027	7 380,00	partner projektu, koordinujúci prijemca=University of Bucharest (Rumunsko)	30 partnerov

Správa nezávislého audítora

Riadna účtovná závierka za rok 2023 bola zverejnená
v zmysle zákona o účtovníctve 01. 04. 2024.

SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA

31. 12. 2023

BROZ - ochrannárske združenie
Na Rivière 7/A
841 04 Bratislava

D.P.F., spol. s r.o.
ekonomicko-poradenská a auditorská spoločnosť

SPRÁVA NEZÁVISLÉHO AUDÍTORA

Štatutárnemu orgánu občianskeho združenia BROZ - ochrannárske združenie, Na Rivière
3079/7A, 841 04 Bratislava

SPRÁVA Z AUDITU ÚČTOVNEJ ZÁVIERKY

Názor

Uskutočnili sme audit účtovnej závierky občianskeho združenia BROZ - ochrannárske združenie („Organizácia“), ktorá obsahuje súvahu k 31. decembru 2023, výkaz ziskov a strát za rok končiaci sa k uvedenému dátumu, a poznámky, ktoré obsahujú súhrn významných účtovných zásad a účtovných metód.

Podľa nášho názoru, priložená účtovná závierka poskytuje pravdivý a verný obraz finančnej situácie Organizácie k 31. decembru 2023 a výsledku jej hospodárenia za rok končiaci sa k uvedenému dátumu podľa zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“).

Základ pre názor

Audit sme vykonali podľa medzinárodných auditorských štandardov (International Standards on Auditing, ISA). Naša zodpovednosť podľa týchto štandardov je uvedená v odseku **Zodpovednosť audítora za audit účtovnej závierky**. Od Organizácie sme nezávislí podľa ustanovení zákona č. 423/2015 o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štatutárnom audite“) týkajúcich sa etiky, vrátane Etického kódexu audítora, relevantných pre náš audit účtovnej závierky a splnili sme aj ostatné požiadavky týchto ustanovení týkajúcich sa etiky. Sme presvedčení, že auditorské dôkazy, ktoré sme získali, poskytujú dostatočný a vhodný základ pre náš názor.

Iná skutočnosť

Organizácia nespĺňa veľkostné kritériá pre povinný audit účtovnej závierky v zmysle zákona o účtovníctve, a teda nemusí ani vypracovať výročnú správu. Pre audit účtovnej závierky sa rozhodla dobrovoľne.

Zodpovednosť štatutárneho orgánu za účtovnú závierku

Štatutárny orgán je zodpovedný za zostavenie tejto účtovnej závierky tak, aby poskytovala pravdivý a verný obraz podľa zákona o účtovníctve a za tie interné kontroly, ktoré považuje za potrebné na zostavenie účtovnej závierky, ktorá neobsahuje významné nesprávnosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby.

Pri zostavovaní účtovnej závierky je štatutárny orgán zodpovedný za zhodnotenie schopnosti Organizácie nepretržite pokračovať vo svojej činnosti, za opísanie skutočností týkajúcich sa nepretržitého pokračovania v činnosti, ak je to potrebné, a za použitie predpokladu nepretržitého pokračovania v činnosti v účtovníctve, ibaže by mal v úmysle Organizáciu zlikvidovať alebo ukončiť jej činnosť, alebo by nemal inú realistickú možnosť než tak urobiť.

(1)

Zodpovednosť audítora za audit účtovnej závierky

Našou zodpovednosťou je získať primerané uistenie, či účtovná závierka ako celok neobsahuje významné nesprávnosti, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, a vydať správu audítora, vrátane názoru. Primerané uistenie je uistenie vysokého stupňa, ale nie je zárukou toho, že audit vykonaný podľa medzinárodných auditorských štandardov vždy odhalí významné nesprávnosti, ak také existujú. Nesprávnosti môžu vzniknúť v dôsledku podvodu alebo chyby a za významné sa považujú vtedy, ak by sa dalo odôvodnene očakávať, že jednotlivito alebo v súhrne by mohli ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov, uskutočnené na základe tejto účtovnej závierky.

V rámci auditu uskutočneného podľa medzinárodných auditorských štandardov, počas celého auditu uplatňujeme odborný úsudok a zachováme profesionálny skepticizmus. Okrem toho:

- Identifikujeme a posudzujeme riziká významnej nesprávnosti účtovnej závierky, či už v dôsledku podvodu alebo chyby, navrhujeme a uskutočňujeme auditorské postupy reagujúce na tieto riziká a získavame auditorské dôkazy, ktoré sú dostatočné a vhodné na poskytnutie základu pre náš názor. Riziko neodhalenia významnej nesprávnosti v dôsledku podvodu je vyššie ako toto riziko v dôsledku chyby, pretože podvod môže zahŕňať tajnú dohodu, falšovanie, úmyselné vynechanie, nepravdivé vyhlásenie alebo obídienie internej kontroly.
- Oboznamujeme sa s internými kontrolami relevantnými pre audit, aby sme mohli navrhnúť auditorské postupy vhodné za daných okolností, ale nie za účelom vyjadrenia názoru na efektívnosť interných kontrol Organizácie.
- Hodnotíme vhodnosť použitých účtovných zásad a účtovných metód a primeranosť účtovných odhadov a uvedenie s nimi súvisiacich informácií, uskutočnené štatutárnym orgánom.
- Robíme záver o tom, či štatutárny orgán vhodne v účtovníctve používa predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti a na základe získaných auditorských dôkazov záver o tom, či existuje významná neistota v súvislosti s udalosťami alebo okolnosťami, ktoré by mohli významne spochybniť schopnosť Organizácie nepretržite pokračovať v činnosti. Ak dospějeme k záveru, že významná neistota existuje, sme povinní upozorniť v našej správe audítora na súvisiace informácie uvedené v účtovnej závierke alebo, ak sú tieto informácie nedostatočné, modifikovať náš názor. Naše závery vychádzajú z auditorských dôkazov získaných do dátumu vydania našej správy audítora. Budúce udalosti alebo okolnosti však môžu spôsobiť, že Organizácia prestane pokračovať v nepretržitej činnosti.
- Hodnotíme celkovú prezentáciu, štruktúru a obsah účtovnej závierky vrátane informácií v nej uvedených, ako aj to, či účtovná závierka zachytáva uskutočnené transakcie a udalosti spôsobom, ktorý vedie k ich vernému zobrazeniu.

Bratislava, 31. mája 2024

Ing. Jana Paulenová
Štatutárny audítor
Licencia SKAU č. 442

D. P. F., spol. s r. o.
Černicová 6, 831 01 Bratislava
Licencia SKAU č. 140

Obchodný register Okresného súdu
Bratislava I, odd. Sro, vl. č. 23006/B

(2)

Za spoluprácu ďakujeme našim partnerom:

Vúvh Výskumný ústav
vodného
hospodárstva

**Vodohospodárska
výstavba**

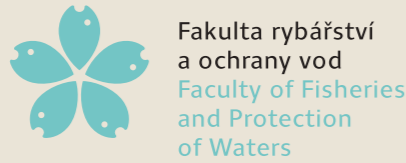
PRÍRODOVEDECKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

DANUBE PARKS
network of protected areas

viadonau

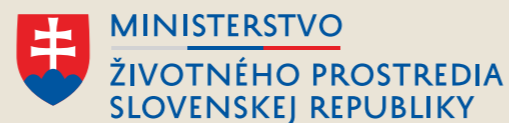

Verbund

PERSONAR

Za finančnú podporu ďakujeme donorom:

A large group of approximately 40 people, including men, women, and children, are posing for a group photo on a grassy lawn. They are arranged in several rows. In the background, there is a white building with a red-tiled roof and two dormer windows. Large green trees are scattered around the building. The sky is clear and blue. The text "Váš tým BROZ" is overlaid in the center of the image.

Váš tým BROZ

Správa o činnosti 2023

BROZ – ochranárske združenie

Fotografie: Archív BROZ

Text zostavili: Andrea Froncová, Jakub Cívik, Ivana Czocherová

Grafická úprava: Patrik Gažo

www.broz.sk